

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
algtekst
01.01.2017
RT I, 06.05.2016, 1

Välja kuulutanud
Vabariigi President
27.04.2016 otsus nr 763

Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus

Vastu võetud 13.04.2016

§ 1. Riigikogu valimise seaduse muutmine

Riigikogu valimise seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1)seaduses asendatakse läbivalt sõnad „maakonna valimiskomisjon” sõnadega „maakonna valimisjuht” vastavas käändes;
- 2)seaduse 3. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

**„3. peatükk
VALIMISRINGKONNAD”;**

- 3)paragrahv 8 tunnistatakse kehtetuks;

- 4)seaduse 4. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

**„4. peatükk
VALIMISTE KORRALDUS**

**1. jagu
Vabariigi Valimiskomisjon**

§ 9. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on tagada käesoleva seaduse §-s 1 sätestatud põhimõtete järgimine, teha kindlaks üleriigilised hääletamis- ja valimistulemused, valvata valimiste korraldajate tegevuse järele, lahendada kaebusi ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on oma ülesannete täitmiseks õigus:

- 1) teha valimiste korraldajale ettekirjutus käesoleva seaduse §-s 1 sätestatud põhimõtete kaitseks või isiku subjektiivsete õiguste tagamiseks;
- 2) tühistada eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsuda valijad uuesti hääletama eelhääletamise ajal või valimispäeval;
- 3) tunnistada hääletamistulemused valimisjaoskonnas, valimisringkonnas, maakonnas, Tallinnas, Tartu linnas või riigis kehtetuks või tunnistada elektroonilise hääletamise tulemused kehtetuks täies ulatuses või osaliselt ning korraldada kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutas või võis mõjutada hääletamistulemusi oluliselt;
- 4) mitte alustada elektroonilist hääletamist või peatada või lõpetada elektrooniline hääletamine, kui elektroonilise hääletamise süsteemi turvalisust või töökindlust ei ole võimalik tagada selliselt, et elektroonilist hääletamist saaks läbi viia käesoleva seaduse nõuete kohaselt.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva küsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisel.

§ 10. Vabariigi Valimiskomisjoni moodustamine

- (1) Vabariigi Valimiskomisjoni volitused kestavad neli aastat.

- (2) Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed on:
- 1) Riigikohtu esimehe nimetatud esimese astme kohtu kohtunik;
 - 2) Riigikohtu esimehe nimetatud teise astme kohtu kohtunik;
 - 3) õiguskantsleri nimetatud õiguskantsleri nõunik;
 - 4) riigikontrolöri nimetatud Riigikontrolli ametnik;
 - 5) riigi peaprokuröri nimetatud riigiprokurör;
 - 6) riigisekretäri nimetatud Riigikantselei ametnik;
 - 7) Audiitorkogu juhatuse nimetatud infosüsteemide audiitor.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed nimetatakse hiljemalt kümnendal päeval enne valimiskomisjoni volituste lõppemist.

(4) Vabariigi Valimiskomisjoni esimehe ja aseesimehe valib valimiskomisjon oma liikmete hulgast valimiskomisjoni esimesel koosolekul. Vabariigi Valimiskomisjoni esimese koosoleku kutsub kokku eelmise Vabariigi Valimiskomisjoni esimees või aseesimees hiljemalt seitsmendal päeval pärast valimiskomisjoni volituste algust.

(5) Vabariigi Valimiskomisjoni liikmele nimetab tema ametisse nimetaja asendusliikme.

(6) Riigikohtu esimees võib nimetada kohtuniku Vabariigi Valimiskomisjoni liikmeks üksnes nimetatava nõusolekul ning pärast kohtu esimehe arvamuse ärakuulamist.

§ 11. Vabariigi Valimiskomisjoni liige

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni liige peab olema hääletamisõiguslik käesoleva seaduse § 4 lõigete 1–3 kohaselt.

(2) Vabariigi Valimiskomisjoni liikme volitused lõpevad ennetähtaegselt:

- 1) tema tagasiastumisega;
- 2) tema surmaga;
- 3) tema asumisega erakonna, valimisliidu või üksikkandidaadi volitatud esindajaks;
- 4) tema esitamisega kandidaadiks registreerimiseks Riigikogu, Euroopa Parlamendi või kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel;
- 5) tema asumisega valimiste korraldajaks.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni liikme võib ennetähtaegselt valimiskomisjoni liikme kohustustest vabastada tema nimetanud ametiisik või organ oma põhistatud otsusega kas omal algatusel või Vabariigi Valimiskomisjoni ettepanekul.

(4) Vabariigi Valimiskomisjoni liige on oma ülesandeid täites erapooletu ja sõltumatu.

(5) Vabariigi Valimiskomisjoni liige ei või agiteerida erakonna ega kandidaadi poolt ega vastu.

§ 12. Vabariigi Valimiskomisjoni töökorraldus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni töövorm on koosolek, mille kutsub kokku valimiskomisjoni esimees või tema äraolekul aseesimees, nende mõlema äraolekul valimiskomisjoni noorim liige.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon on otsustusvõimeline, kui selle koosolekust võtab osa vähemalt pool komisjoni koosseisust. Valimiskomisjoni koosolekut juhatab komisjoni esimees või tema äraolekul aseesimees. Nende mõlema äraolekul juhatab komisjoni koosolekut kuni uue aseesimehe valimiseni komisjoni noorim liige.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni koosolek on avalik ja see protokollitakse.

(4) Vabariigi Valimiskomisjoni otsused ja koosolekute protokollid avalikustatakse.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon otsustab tema pädevuses olevaid asju poolthäälte enamusega. Komisjoni liikme eriarvamus kantakse koosoleku protokollile.

(6) Vabariigi Valimiskomisjon kehtestab otsusega oma töökorra.

(7) Kui Vabariigi Valimiskomisjoni liige ei saa komisjoni koosolekust osa võtta, asendab teda asendusliige, kellel on kõik komisjoniliikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused.

(8) Vabariigi Valimiskomisjoni liige saab tasu valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarvest komisjoni koosolekust osavõtmise ja komisjoni muude ülesannete täitmise eest. Vabariigi Valimiskomisjoni liikme tunnitasu suurus on 10-kordne Vabariigi Valitsuse kehtestatud tunni töötasu alammäär. Töötasu maksmise kord sätestatakse Vabariigi Valimiskomisjoni töökorras.

(9) Vabariigi Valimiskomisjoni teenindamise korraldab Riigikogu Kantselei.

2. jagu

Valimiste korraldajad

§ 13. Valimiste korraldajad

(1) Riigikogu valimisi korraldavad:

- 1) riigi valimisteenistus;
- 2) maakonna valimisjuhid;
- 3) jaoskonnakomisjonid.

(2) Valimisi korraldav isik ei saa olla samal ajal erakonna või üksikkandidaadi volitatud esindaja või kandidaat.

(3) Valimisi korraldav isik peab olema hääletamisõiguslik käesoleva seaduse § 4 lõigete 1–3 kohaselt ja valdama eesti keelt.

(4) Valimisi korraldav isik on oma ülesandeid täites sõltumatu ja ta ei või agiteerida erakonna ega kandidaadi poolt ega vastu.

(5) Valimisi korraldaval isikul on õigus saada temale antud tööülesannete täitmise eest tasu.

§ 14. Riigi valimisteenistus

(1) Riigi valimisteenistus on Riigikogu Kantslei struktuuriüksus, mis on käesolevast seadusest, Euroopa Parlamendi valimise seadusest, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusest ja rahvahääletuse seadusest tulenevate ülesannete täitmisel iseseisev.

(2) Riigi valimisteenistust juhib riigi valimisteenistuse juht. Valimisteenistuse juhi ja asejuhi nimetab ametikohale Riigikogu Kantslei direktor kooskõlastatult Vabariigi Valimiskomisjoniga.

(3) Riigi valimisteenistuse ametnikud nimetab ametikohale ja töötajatega sõlmib töölepingu Riigikogu Kantslei direktor riigi valimisteenistuse juhi ettepanekul.

(4) Valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarve on eraldiseisev osa Riigikogu Kantslei eelarvest ja sisaldab riigi valimisteenistuse käesolevast seadusest, Euroopa Parlamendi valimise seadusest, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusest ja rahvahääletuse seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikke investeeringuid ja tegevuskulusid. Valimiste ettevalmistamiseks ja korraldamiseks ettenähtud vahendite sihipärase kasutamise ja eelarve täitmise eest vastutab riigi valimisteenistuse juht. Riigi valimisteenistus esitab Vabariigi Valimiskomisjonile eelmise kalendriaasta eelarve täitmise aruande järgmise aasta esimese kvartali jooksul.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud ülesannete täitmise üle teostab järelevalvet Vabariigi Valimiskomisjon.

§ 15. Riigi valimisteenistuse pädevus

(1) Riigi valimisteenistuse ülesanne on:

- 1) tagada valimiste seadusekohane korraldamine, korraldada elektrooniline hääletamine ja teha kindlaks elektroonilise hääletamise tulemus;
- 2) valvata valimiste korraldajate tegevuse järele;
- 3) korraldada valimisseadustest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalike tehniliste lahenduste arendus ja haldus;
- 4) täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks riigi valimisteenistus:

- 1) annab valimiste ühetaolisuse tagamiseks valimiste korraldajatele kirjalikke juhendeid;
- 2) annab valimiste korraldajatele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 3) koostab valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarve projekti;
- 4) jaotab maakonna valimisjuhtide vahel kooskõlastatult Vabariigi Valimiskomisjoniga valimiste korraldamiseks eraldatud raha ning kehtestab maakonna valimisjuhtidele ja jaoskonnakomisjonidele eraldatud raha kasutamise korra;
- 5) tagab valimiste korraldamiseks vajaliku inventari ja teenuste olemasolu ning haldab valimiste infosüsteemi;
- 6) juhendab ja koolitab valimiste korraldajaid;
- 7) võib seadust või riigi valimisteenistuse korraldust rikkunud valimisi korraldava isiku kõrvaldada valimiste korraldamiselt;
- 8) teeb vajaduse korral Vabariigi Valimiskomisjonile ettepaneku käesoleva seaduse § 9 lõike 2 punktides 2–4 sätestatud otsuste tegemiseks.

(3) Riigi valimisteenistuse kirjalikule korraldusele kirjutab alla riigi valimisteenistuse juht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 16. Maakonna valimisjuht

- (1) Valimisi maakonnas korraldab maakonna valimisjuht.
- (2) Maakonna valimisjuht on maasekretär või isik, kelle on määranud riigi valimisteenistuse juht maasekretäri ettepanekul.
- (3) Tallinnas ja Tartu linnas täidab maakonna valimisjuhi ülesandeid linnasekretär või isik, kelle on määranud riigi valimisteenistuse juht linnasekretäri ettepanekul.
- (4) Riigi valimisteenistuse juht määrab maakonna valimisjuhi ettepanekul maakonna valimisjuhi asetäitja. Asetäitjal on valimisjuhi asendamisel kõik valimisjuhi õigused ja kohustused.
- (5) Maakonna valimisjuhile ja tema asetäitjale määrab tasu riigi valimisteenistus.
- (6) Maakonna valimisjuhi teenindamise korraldab maavalitsus, Tallinnas ja Tartu linnas linnavalitsus.

§ 17. Maakonna valimisjuhi pädevus

- (1) Maakonna valimisjuhi ülesanne on korraldada valimised maakonnas, juhendada jaoskonnakomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.
- (2) Ülesannete täitmiseks maakonna valimisjuht:
 - 1) annab jaoskonnakomisjonidele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi jaoskonnakomisjonidele;
 - 2) otsustab jaoskonnakomisjoni kulud, lähtudes riigi valimisteenistuse jaotatud vahendite suurusest;
 - 3) otsustab jaoskonnakomisjoni liikme tasustamise jaoskonnakomisjoni esimehe ettepanekul;
 - 4) sõlmib lepingud valimisjuhti abistavate isikutega;
 - 5) võib seadust või maakonna valimisjuhi korraldust rikkunud jaoskonnakomisjoni liikme kõrvaldada jaoskonnakomisjoni ülesannete täitmisest.
- (3) Maakonna valimisjuhi kirjalikule korraldusele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 18. Valimiste korraldaja abistamine

- (1) Riigi- ja kohaliku omavalitsuse organ ning ameti- ja muu asutus on kohustatud oma pädevuse piires valimiste korraldajat valimiste korraldamisel abistama.
- (2) Valimiste korraldajal on õigus pöörduda valimiste korraldamisega seonduvas küsimuses kirjalikult riigi- või kohaliku omavalitsuse organi või ameti- või muu asutuse poole. Valimiste korraldaja pöördumisele tuleb vastata kolme tööpäeva jooksul arvates selle saamisest.

§ 19. Valimisjaoskondade moodustamine

- (1) Iga valla ja linna ning Tallinnas linnaosa territooriumil moodustatakse vähemalt üks valimisjaoskond.
- (2) Valla- või linnavalitsus määrab hiljemalt 50. päeval enne valimispäeva määrusega kindlaks:
 - 1) valimisjaoskondade arvu, piirid ja numeratsiooni;
 - 2) hääletamisruumide asukohad eelhääletamise päeval ja valimispäeval;
 - 3) vähemalt ühe valimisjaoskonna, kus valijad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda;
 - 4) valimisjaoskonna, kus saavad hääletada valijad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.
- (3) Valimisjaoskonnad on alalised. Riigikogu, kohaliku omavalitsuse volikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel ning rahvahääletusel korraldatakse hääletamine samades valimisjaoskondades, kui valla- või linnavalitsus ei määra teisiti, muutes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust. Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määruuse koostamiseks kannab valla- või linnavalitsus samas lõikes toodud andmed rahvastikuregistrisse.
- (4) Valimisjaoskonna hääletamisruum või hääletamisruumid võivad igal eelhääletamise päeval asuda erinevas asukohas.

§ 19¹. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

- (1) Hääletamise korraldamiseks valimisjaoskonna territooriumil moodustab kohaliku omavalitsuse volikogu (edaspidi *volikogu*) vähemalt viieliikmelise jaoskonnakomisjoni.
- (2) Volikogu nimetab otsusega valla- või linnasekretäri ettepanekul ning poliitilise tasakaalustatuse põhimõtet arvestades jaoskonnakomisjoni esimehe ja jaoskonnakomisjoni liikmed hiljemalt 20. päeval enne valimispäeva.
- (3) Poole jaoskonnakomisjoni liikmetest esitab valla- või linnasekretär ning ülejäänud liikmed esitavad valimistel osalevad erakonnad.

- (4) Valimistel osalev erakond võib esitada ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretärile hiljemalt 40. päeval enne valimispäeva.
- (5) Jaoskonnakomisjoni liikmeks nimetamiseks peab olema isiku nõusolek.
- (6) Kui erakonnad kandidaate ei esita või kui nende esitatud kandidaatide arv on väiksem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetab volikogu ülejäänud liikmed valla- või linnasekretäri ettepanekul.
- (7) Kui erakondade esitatud jaoskonnakomisjoni liikmekandidaate on rohkem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetatakse kõik ülejäänud kandidaadid jaoskonnakomisjoni asendusliikmeteks.
- (8) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ning käesoleva paragrahvi lõikes 7 ettenähtut järgides vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni asendusliiget.
- (9) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib jaoskonnakomisjon oma liikmete hulgast.

§ 19². Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine valimisjaoskonna territooriumil hääletamisruumis, valija elukohas või asukohas, kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevaringses hoolekandeesutuses, teha kindlaks valimisjaoskonna hääletamistulemused ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

§ 19³. Jaoskonnakomisjoni töökorraldus

- (1) Kui jaoskonnakomisjoni liige ei saa oma ülesandeid täita, asendab teda jaoskonnakomisjoni esimehe kutsel asendusliige, kellel on kõik jaoskonnakomisjoni liikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused. Maakonna valimisjuhi loal võib erandjuhul jaoskonnakomisjoni töös osaleda ka muu isik.
- (2) Jaoskonnakomisjoni teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.

§ 19⁴. Valimiste vaatlemine

- (1) Igaühel on õigus vaadelda Vabariigi Valimiskomisjoni ja valimiste korraldajate tegevust ja toiminguid.
- (2) Vaatleja peab enne vaatlemise alustamist end esitlema.
- (3) Vaatlejal on õigus kirjutada üles valimisvahendite pitseerimisel kasutatud turvavahendite numbrid.
- (4) Vaatleja ei või segada valija hääletamist ega Vabariigi Valimiskomisjoni või valimiste korraldaja tööd ega osaleda valimiskomisjoni või valimiste korraldaja pädevuses olevates toimingutes.
- (5) Vaatlejal ei ole õigust tutvuda valijate nimekirjaga, välja arvatud enda kohta valijate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimiseks.
- (6) Kui ruumipuudusel ei ole võimalik tagada kõigile vaatlejatele võrdseid tingimusi toimingute jälgimiseks, toimub vaatlemine Vabariigi Valimiskomisjoni või valimiste korraldaja korralduste kohaselt.”;

5)paragrahvi 20 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Valijate arvestust peetakse rahvastikuregistrisse kantud käesoleva seaduse § 19 lõikes 2 toodud andmete ja isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) sünniaeg;
- 3) isikukood;
- 4) kodakondsuse andmed;
- 5) teovõimetuks tunnistamise andmed;
- 6) elukoha andmed.”;

6)paragrahvi 22 lõike 1 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

7)paragrahvi 22 lõike 7 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjoni esimees” sõnadega „riigi valimisteenistuse juht”;

8)paragrahvi 23 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Pärast valimispäeva võivad valijate nimekirjaga põhjendatud huvi korral riigi valimisteenistuse loal vajalikus ulatuses tutvuda erakondade volitatud esindajad ning üksikkandidaadid ja nende volitatud esindajad, samuti võib nimekirja kasutada teaduslikul eesmärgil.”;

9)paragrahvi 26 lõike 4 esimeses lauses asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

10)seadust täiendatakse §-ga 27¹ järgmises sõnastuses:

„§ 27¹. Kandideerimisdokumendid

Riigi valimisteenistus valmistab ette ja avaldab kandideerimisdokumentide näidised ning tagab võimaluse esitada kandideerimisdokumendid elektrooniliselt.”;

11)paragrahvi 28 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Riigi valimisteenistus avaldab käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1, 3, 6, 7 ja 8 sätestatud andmed.”;

12)paragrahvi 30 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

13)paragrahvi 30 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Erakond või üksikkandidaat kannab enne kandidaatide registreerimiseks esitamist Rahandusministeeriumi arveldusarvele kautsjonina summa, mille suurus on valimiste väljakuulutamise aastal Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuutasu alammäär iga registreerimiseks esitatud isiku kohta.”;

14)paragrahvi 31 lõikes 1 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus”;

15)paragrahvi 31 lõike 3 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kui riigi valimisteenistusele ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, esitatud dokumentides on vigu või neis on andmeid puudu, teeb dokumentide vastuvõtja dokumentide esitajale ettepaneku esitada nõutavad dokumendid või andmed või parandada vead.”;

16)paragrahvi 31 lõigetes 4 ja 5 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

17)paragrahvi 31 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Kui erakond või üksikkandidaat esitab dokumendid valimispäevale eelneval 45. päeval enne kella 18.00 ning selgub, et ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, et dokumentides on andmeid puudu või et esitatud dokumentides on vigu, mida ei ole võimalik kohe parandada, võetakse dokumendid vastu. Dokumentide vastuvõtja teeb dokumentide esitajale ettepaneku esitada puuduvad dokumendid või andmed või parandada vead. Sellisel juhul peab erakond või üksikkandidaat nõutava toiminguga tegema hiljemalt valimispäevale eelneval 43. päeval enne kella 18.00.”;

18)paragrahvi 32 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kui käesoleva seaduse § 31 lõikes 6 nimetatud tähtaja jooksul ei esitanud dokumentide esitaja puuduvaid dokumente või andmeid või ei parandanud kandideerimisdokumentides vigu, jätab Vabariigi Valimiskomisjon registreerimata:

- 1) kõik erakonna poolt registreerimiseks esitatud kandidaadid, kui puudub käesoleva seaduse § 30 lõike 3 punktis 1, 2, 3 või 4 nimetatud dokument või selles on olulisi puudusi;
- 2) kandidaadi, kelle dokumente või andmeid on puudu või kelle dokumentides on olulisi puudusi;
- 3) kandidaadi, kes ei vasta käesoleva seaduse § 4 lõigetes 4–6 ning § 29 lõikes 5 ettenähtud nõuetele.”;

19)paragrahvi 33 lõigetes 1 ja 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

20)paragrahvi 37 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Häälitamissedeli ja elektroonilise hääle vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.”;

21)paragrahvi 37 lõigetes 2 ja 3 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

22)paragrahvi 41 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Maakonna valimisjuht, välja arvatud Harju maakonna valimisjuht ja Tartu maakonna valimisjuht, määrab hiljemalt 45. päeval enne valimispäeva vähemalt ühe maakonnakeskuses paikneva valimisjaoskonna, kus valijad

saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda käesoleva seaduse § 38 lõike 2 punktis 1 ettenähtud päevadel.”;

23) paragrahvi 48 lõikes 2 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoni” sõnadega „riigi valimisteenistuse”;

24) paragrahvid 48²–48⁴ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 48². Elektroonilise hääletamise üldpõhimõtted

(1) Elektroonilisel hääletamisel kasutatakse ajakohast elektroonilise hääletamise süsteemi, mida haldab riigi valimisteenistus.

(2) Valija hääletab ise. Käesolevas seaduses ettenähtud tingimustel on valijal võimalik elektrooniliselt antud häält muuta.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon kehtestab otsusega:

- 1) tehnilised nõuded elektroonilise hääletamise korraldamise üldpõhimõtete tagamiseks;
- 2) elektroonilise hääletamise organisatsiooni kirjelduse.

(4) Riigi valimisteenistus:

- 1) kinnitab elektroonilise hääletamise süsteemi infoturbe poliitika, elektroonilise hääletamise protokollistiku ja elektroonilise hääletamise süsteemi tehnilised juhendid;
- 2) korraldab seadusekohast elektroonilist hääletamist takistavate juhtumite lahendamise;
- 3) kinnitab elektroonilise hääletamise süsteemi testimise ajakava ja ulatuse ning testimise tulemused ja avalikustab tulemuste raporti;
- 4) korraldab elektroonilise hääletamise süsteemi auditeerimise, mille käigus infosüsteemide audiitor kontrollib elektroonilise hääletamise süsteemi testimise, süsteemi terviklikkuse ja riigi valimisteenistuse toimingute vastavust seadustele, käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel vastu võetud Vabariigi Valimiskomisjoni otsustele ning elektroonilise hääletamise dokumentatsioonile.

§ 48³. Elektroonilise hääletamise ettevalmistamine

(1) Riigi valimisteenistus seab elektroonilise hääletamise süsteemi kasutusvalmis hiljemalt 13. päevaks enne valimispäeva.

(2) Elektroonilise hääletamise toimumise ajal edastab rahvastikuregistri volitatud töötaja riigi valimisteenistusele valijate nimekirja muudatused vähemalt üks kord päevas. Riigi valimisteenistus korraldab muudatuste elektroonilise hääletamise süsteemi kandmise vähemalt üks kord päevas.

(3) Enne elektroonilise hääletamise algust loob riigi valimisteenistus elektrooniliste häälte salastamise võtme ja häälte avamise võtme. Ligipääsuvahendid häälte avamise võtmele jaotatakse Vabariigi Valimiskomisjoni liikmete ja riigi valimisteenistuse vahel.

(4) Valijarakendus luuakse levinumatele operatsioonisüsteemidele ja hääle kontrollrakendus levinumatele mobiilseadmete operatsioonisüsteemidele. Operatsioonisüsteemid, millele rakendused luuakse, määrab riigi valimisteenistus kindlaks enne iga valimist.

(5) Valijarakendusel on tugi vaegnägijatele.

(6) Riigi valimisteenistus avalikustab enne elektroonilise hääletamise algust valijarakenduse, hääle kontrollrakenduse ning veebilehe autentsuse ja tervikluse tagamiseks vajalikud andmed.

§ 48⁴. Elektroonilise hääletamise kord

(1) Valija saab käesoleva seaduse § 38 lõike 2 punktis 3 ettenähtud päevadel hääletada elektrooniliselt käesoleva seaduse § 48² lõikes 1 sätestatud süsteemi kasutades.

(2) Elektroonilise hääletamise süsteemis tuvastatakse valija isik elektrooniliselt käesoleva seaduse § 48² lõike 3 punktis 1 sätestatud otsuses kirjeldatud korras.

(3) Pärast valija isiku tuvastamist kuvatakse valijale tema elukohajärgse valimisringkonna kandidaatide koondnimekiri.

(4) Valija märgistab oma elukohajärgse valimisringkonna selle kandidaadi, kelle poolt ta hääletab. Elektrooniliseks hääletamiseks kasutatav rakendus salastab valija hääle häälte salastamise võtme. Valija kinnitab hääletamist digitaalallkirja seaduse nõuete kohase digitaalallkirjaga.

(5) Valija saab pärast hääletamise kinnitamist teate hääle vastuvõtmise kohta.”;

25)paragrahvi 48⁶lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Hääle kontrollrakenduse töötab välja riigi valimisteenistus Vabariigi Valimiskomisjoni käesoleva seaduse § 48²lõike 3 punkti 1 alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Valija saab häält kontrollida piiratud aja jooksul piiratud arv kordi käesoleva seaduse § 48²lõike 3 punkti 1 alusel sätestatud nõuete kohaselt.”;

26)paragrahvi 48⁷tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Mitme elektrooniliselt antud hääle puhul (§ 48⁵punkt 1) arvestatakse valija viimasena antud häält.

(2) Pärast elektroonilise hääletamise lõppu koostab riigi valimisteenistus valimisjaoskondade kaupa elektrooniliselt hääletanud valijate nimekirja ning edastab selle maakonna valimisjuhtidele hiljemalt teisel päeval enne valimispäeva. Maakonna valimisjuht edastab nimekirja jaoskonnakomisjonidele hiljemalt valimispäevale eelneval päeval.

(3) Kui valija on hääletanud elektrooniliselt, teeb jaoskonnakomisjoni liige valijate nimekirja märke elektroonilise hääletamise kohta.

(4) Kui valija on hääletanud nii elektrooniliselt kui ka hääletamissedeliga, arvestatakse valija hääletamissedelit.

(5) Kui valija on hääletanud mitu korda väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda ja elektrooniliselt, jäetakse kõik valija hääletamissedeliga ümbrikud ja elektrooniliselt antud hääled arvestamata.”;

27)paragrahvi 52 lõigetes 2 ja 3, § 55 lõigetes 1–5 ja 7, § 56 lõikes 1 ning § 57 lõikes 3 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus” vastavas käändes;

28)paragrahvi 55 lõikes 5 asendatakse sõna „valimiskomisjonile” sõnadega „maakonna valimisjuhile”;

29)paragrahvi 57 lõige 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(12) Hääletamissedelid, valijate nimekirjad ja hääletamistulemuste protokollid edastatakse viivitamata maakonna valimisjuhile.”;

30)paragrahvi 59 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Häälte lugemist korraldab ning hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab häätelugemiskomisjon, mis koosneb maakonna valimisjuhust ja vähemalt kolmest riigi valimisteenistuse määratud liikmest. Ettepaneku häätelugemiskomisjoni liikmete määramiseks teeb maakonna valimisjuht. Häätelugemiskomisjoni liikmele kohaldatakse käesoleva seaduse § 13 lõigetes 2–5 valimisi korraldava isiku kohta sätestatud.

(2) Alaliselt välisriigis elavate valijate häälte lugemist alustab käesoleva seaduse § 55 lõike 4 alusel määratud maakonna valimisjuht valimispäeval kell 19.00. Ümbrike avamise juures peavad viibima vähemalt kolm häätelugemiskomisjoni liiget, sealhulgas maakonna valimisjuht.

(3) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning hääletamissedelite välisküljele pannakse pitsati jäljend.

(4) Häätelugemiskomisjon teeb hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud alaliselt välisriigis elavate valijate arvu, kehtetuks tunnistatud hääletamissedelite arvu ning kandidaatidele ja erakondadele antud häälte arvu. Hääletamissedeli kehtetuks tunnistamisel järgitakse käesoleva seaduse § 57 lõigetes 8 ja 9 ettenähtut.

(5) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemusi ei avaldata enne kella 20.00.

(6) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll, millele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(7) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult. Häälte lugemise juures viibiv isik peab täitma häätelugemiskomisjoni liikme suulisi korraldusi. Häälte lugemise juures viibiv isik ei või häälte lugemise ruumi kaasa võtta sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.”;

31)paragrahv 60 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 60. Hääletamistulemuste kindlakstegemine maakonna tasandil

(1) Häälte lugemist korraldab ning hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab käesoleva seaduse § 59 lõikes 1 sätestatud häätelugemiskomisjon.

(2) Jaoskonnakomisjonidelt laekunud protokollide alusel teeb hääletugemiskomisjon kindlaks valijate nimekirjadesse kantud valijate arvu, hääletamissedeli saanud valijate arvu, hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning kandidaatidele ja erakondadele antud hääle arvu ning kannab need vormikohasesse protokoll. Saadud tulemust kontrollitakse hääletamissedelite ülelugemise teel.

(3) Kui hääletamissedelite ülelugemise teel saadud arvud erinevad jaoskonnakomisjoni protokollis olevatest, märgib hääletugemiskomisjon oma protokollis lisas erinevused ning neid tinginud asjaolud. Jaoskonnakomisjoni protokoll ei muudeta. Lõplike hääletamistulemuste kohta teeb otsuse hääletugemiskomisjon.

(4) Maakonna, Tallinna iga valimisringkonna ja Tartu linna hääletamistulemuste kohta koostab hääletugemiskomisjon protokoll, mille allkirjastab maakonna valimisjuht. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(5) Hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult.”;

32)paragrahvi 60¹tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Riigi valimisteenistus teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks valimispäeval pärast kella 19.00.

(2) Hääle lugemise juures peab viibima vähemalt kolm riigi valimisteenistuse juhi määratud isikut ja vähemalt pool Vabariigi Valimiskomisjoni koosseisust.

(3) Enne elektrooniliste hääle lugemist riigi valimisteenistus:

1) tühistab elektroonilised hääled, mida on hääletamissedeliga hääletamisel muudetud;

2) eraldab lugemisele minevad elektroonilised hääled valijate isikuandmetest.

(4) Elektrooniliste hääle lugemiseks kasutavad Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed ja riigi valimisteenistus käesoleva seaduse § 48³lõikes 3 sätestatud ligipääsuvahendeid, mis tagavad juurdepääsu hääle avamise võtmele.

(5) Riigi valimisteenistus teeb iga valimisjaoskonna ja alaliselt välisriigis hääletanud valijate kohta kindlaks:

1) elektroonilisest hääletamisest osavõtnud valijate arvu;

2) kehtetute elektrooniliste hääle arvu;

3) käesoleva paragrahvi lõike 3 punkti 1 alusel tühistatud elektrooniliste hääle arvu;

4) kandidaatidele ja erakondadele antud elektrooniliste hääle arvu.

(6) Elektrooniline hääle, mis ei sisalda valija elukohajärgse valimisringkonna kandidaadi registreerimisnumbrit või ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohane, on kehtetu.

(7) Elektrooniliselt antud hääle lugemine on avalik. Hääle lugemise juures viibivad isikud peavad täitma riigi valimisteenistuse juhi määratud isikute suulisi korraldusi. Hääle lugemise juures viibivad isikud ei või võtta hääle lugemise ruumi kaasa sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.

(8) Hääletamistulemusi ei avalikustata enne kella 20.00.

(9) Riigi valimisteenistus sisestab hääletamistulemused valimiste infosüsteemi viivitamata.

(10) Riigi valimisteenistuse juht allkirjastab elektroonilise hääletamise tulemused pärast elektroonilise hääletamise süsteemi andmete tervikluse kontrolli.”;

33)paragrahvi 63 lõike 2 punktid 2 ja 3 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„2) valimisjaoskondade jaotuse muutmine (§ 19 lg 3);

3) jaoskonnakomisjonide moodustamine (§ 19¹);”;

34)paragrahvi 64 lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;

35)seaduse 12. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„12. peatükk AVALDUSED JA KAEBUSED

§ 68. Avaldus puuduse kohta valimiste korralduses

(1) Isik, kes leiab, et valimiste korraldaja on rikkunud tema õigusi või rikkunud seadust muul viisil, võib esitada avalduse puuduse kohta valimiste korralduses (edaspidi *avaldus puuduse kohta*).

(2) Avaldus puuduse kohta esitatakse viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolmandal päeval käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rikkumisest arvates.

(3) Avaldus puuduse kohta esitatakse riigi valimisteenistusele, kes korraldab avalduse läbivaatamise ja sellele vastamise.

(4) Avalduses puuduse kohta:

- 1) märgitakse avalduse esitaja nimi, isikukood ja sidevahendite andmed;
- 2) kirjeldatakse toimingut, mille kohta avaldus esitatakse.

(5) Avaldus puuduse kohta esitatakse suuliselt või kirjalikult. Suulise avalduse protokollib riigi valimisteenistus.

(6) Avaldus puuduse kohta vaadatakse läbi viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolme päeva jooksul selle esitamisest arvates. Läbivaatamise tulemustest ja võetud meetmetest teavitatakse avalduse esitajat viivitamata.

§ 69. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav nõuetekohaselt vormistatud taotlus tunnistada seadusvastaseks valimiste korraldaja toiming ja käesoleva seaduse §-s 72¹ sätestatud korras Riigikohtule esitatav kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale.

§ 70. Kaebuse esitamise õigus

Kaebuse esitamise õigus on üksikisikul, kandidaadil ja erakonnal (edaspidi *huvitatud isik*), kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava toiminguga rikutud.

§ 71. Kaebusele esitatavad nõuded

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) kaebuse esitaja nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg või registrikood, aadress ja sidevahendite andmed;
- 2) kaebuse esitaja esindaja nimi, aadress ja sidevahendite andmed, kui kaebuse esitajal on esindaja;
- 3) vaidlustatava toimingu kirjeldus;
- 4) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming rikub tema õigusi;
- 5) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming ei ole seaduslik;
- 6) kuidas ja millal sai kaebuse esitaja vaidlustatavast toimingust teada;
- 7) kaebuse esitamise tähtaja ennistamise taotlus ja tähtaja möödalaskmise põhjused, kui kaebus esitatakse pärast kaebuse esitamise tähtaja möödumist;
- 8) kaebuse esitamise kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja. Erakonna kaebusele kirjutab alla erakonna volitatud esindaja.

(3) Kui kaebus ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ettenähtud nõuetele või kui kaebus on esitatud käesoleva seaduse §-s 70 ja § 72 lõikes 1 ettenähtud korda rikkudes, võib Vabariigi Valimiskomisjon jätta kaebuse läbi vaatamata. Kaebuse läbi vaatamata jätmisel võib Vabariigi Valimiskomisjon selle edastada riigi valimisteenistusele vastamiseks käesoleva seaduse § 68 lõikes 6 sätestatud korras. Kui kaebuse esitaja on kaebuse esitamise tähtaja lasknud mööda mõjuval põhjusel, ennistab Vabariigi Valimiskomisjon tema põhistatud taotluse alusel tähtaja.

§ 72. Kaebuse läbivaatamine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjonile kolme päeva jooksul arvates:

- 1) vaidlustatava toimingu tegemisest või
- 2) käesoleva seaduse §-s 68 sätestatud avalduse läbivaatamisest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle suhtes otsuse tegema viie tööpäeva jooksul kaebuse laekumisest arvates.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

§ 72¹. Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et valimiste korraldaja toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse valimiste korraldaja toimingu peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis.

(3) Kaebus valimiste korraldaja toimingu või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toimingu sooritamisesest arvates.

§ 73. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud valimisjaoskonna, valimisringkonna, maakonna, Tallinna, Tartu linna või riigi hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue valimispäeva ja asjaomases valimisjaoskonnas, valimisringkonnas või maakonnas või Tallinnas, Tartu linnas või riigis korraldatakse kordushääletamine. Valimistulemus tehakse kindlaks pärast kordushääletamise tulemuste selgumist.

(2) Kordushääletamist ei korraldata, kui Vabariigi Valimiskomisjon on tühistanud eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsunud valijad uuesti hääletama eelhääletamise ajal või valimispäeval.

(3) Kordushääletamisel käesoleva seaduse §-des 40–45 ja 47 ning 7¹. ja 8. peatükis ettenähtut ei kohaldata.”;

36)paragrahvi 77¹lõikes 2 asendatakse sõnad „Elektroonilise hääletamise komisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus” ja sõna „komisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

37)paragrahvi 77¹lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Hääletamis- ja valimistulemuste protokollide ning muude valimisdokumentide säilitamise korraldab riigi valimisteenistus.”;

38)seadust täiendatakse §-ga 85³ järgmises sõnastuses:

„§ 85³. Vabariigi Valimiskomisjoni liikmete volitused

(1) 2016. aastal moodustatud Vabariigi Valimiskomisjoni liikme volitused lõpevad käesolevas seaduses sätestatud korras hiljemalt 2020. aasta 31. mail, käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi arvestades.

(2) Käesoleva seaduse § 10 lõike 2 punktis 7 nimetatud Vabariigi Valimiskomisjoni liige nimetatakse hiljemalt 2017. aasta 10. jaanuaril ning tema volitused lõpevad käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtajal.

(3) Riigikogu Kantselei direktori nimetatud Riigikogu Kantselei ametniku Vabariigi Valimiskomisjoni liikme volitused lõpevad käesoleva paragrahvi lõikes 2 alusel nimetatud Vabariigi Valimiskomisjoni liikme nimetamisel.”;

39)seadust täiendatakse §-ga 85⁴ järgmises sõnastuses:

„§ 85⁴. Maakonna valimiskomisjoni liikmete volitused

2012. aastal moodustatud maakonna valimiskomisjonide liikmete volitusi pikendatakse kuni 2016. aasta 31. detsembrini.”.

§ 2. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmine

Euroopa Parlamendi valimise seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)seaduses asendatakse läbivalt sõnad „maakonna valimiskomisjon” sõnadega „maakonna valimisjuht” vastavas käändes;

2)seaduse 3. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3. peatükk VALIMISRINGKOND”;

3)paragrahv 7 tunnistatakse kehtetuks;

4)seaduse 4. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

4. peatükk
VALIMISTE KORRALDUS

1. jagu
Vabariigi Valimiskomisjon

§ 8. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on tagada käesoleva seaduse §-s 2 sätestatud põhimõtete järgimine, teha kindlaks üleriigilised hääletamis- ja valimistulemused, valvata valimiste korraldajate tegevuse järele, lahendada kaebusi ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on oma ülesannete täitmiseks õigus:

- 1) teha valimiste korraldajale ettekirjutus käesoleva seaduse §-s 2 sätestatud põhimõtete kaitseks või isiku subjektiivsete õiguste tagamiseks;
- 2) tühistada eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsuda valijad uuesti hääletama eelhääletamise ajal või valimispäeval;
- 3) tunnistada hääletamistulemused valimisjaoskonnas, maakonnas, Tallinnas, Tartu linnas või valimisringkonnas kehtetuks või tunnistada elektroonilise hääletamise tulemused kehtetuks täies ulatuses või osaliselt ning korraldada kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutab või võis mõjutada hääletamistulemusi oluliselt;
- 4) mitte alustada elektroonilist hääletamist või peatada või lõpetada elektrooniline hääletamine, kui elektroonilise hääletamise süsteemi turvalisust või töökindlust ei ole võimalik tagada selliselt, et elektroonilist hääletamist saaks läbi viia käesoleva seaduse nõuete kohaselt.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva küsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisel.

2. jagu
Valimiste korraldajad

§ 9. Valimiste korraldajad

(1) Euroopa Parlamendi valimisi korraldavad:

- 1) riigi valimisteenistus;
- 2) maakonna valimisjuhid;
- 3) jaoskonnakomisjonid.

(2) Riigi valimisteenistuse moodustamise ja maakonna valimisjuhi nimetamise kord sätestatakse Riigikogu valimise seaduses.

(3) Valimisi korraldava isik ei saa olla samal ajal erakonna või üksikkandidaadi volitatud esindaja või kandidaat.

(4) Valimisi korraldava isik peab olema hääletamisõiguslik käesoleva seaduse § 4 lõigete 1–3 kohaselt ning valdama eesti keelt.

(5) Valimisi korraldava isik on oma ülesandeid täites sõltumatu ja ta ei või agiteerida erakonna ega kandidaadi poolt ega vastu.

(6) Valimisi korraldaval isikul on õigus saada temale antud tööülesannete täitmise eest tasu.

§ 10. Riigi valimisteenistuse pädevus

(1) Riigi valimisteenistuse ülesanne on:

- 1) tagada valimiste seadusekohane korraldamine, korraldada elektrooniline hääletamine ja teha kindlaks elektroonilise hääletamise tulemus;
- 2) valvata valimiste korraldajate tegevuse järele;
- 3) korraldada valimiseadustest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalike tehniliste lahenduste arendus ja haldus;
- 4) täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks riigi valimisteenistus:

- 1) annab valimiste ühetaolisuse tagamiseks valimiste korraldajatele kirjalikke juhendeid;
- 2) annab valimiste korraldajatele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 3) koostab valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarve projekti;
- 4) jaotab maakonna valimisjuhtide vahel kooskõlastatult Vabariigi Valimiskomisjoniga valimiste korraldamiseks eraldatud raha ning kehtestab maakonna valimisjuhtidele ning jaoskonnakomisjonidele eraldatud raha kasutamise korra;
- 5) tagab valimiste korraldamiseks vajaliku inventari ja teenuste olemasolu;
- 6) juhendab ja koolitab valimiste korraldajaid;
- 7) võib seadust või riigi valimisteenistuse korraldust rikkunud valimisi korraldava isiku kõrvaldada valimiste korraldamiselt;
- 8) teeb vajaduse korral Vabariigi Valimiskomisjonile ettepaneku käesoleva seaduse § 8 lõike 2 punktides 2–4 sätestatud otsuste tegemiseks.

(3) Riigi valimisteestuse kirjalikule korraldusele kirjutab alla riigi valimisteestuse juht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 11. Maakonna valimisjuhi pädevus

(1) Maakonna valimisjuhi ülesanne on korraldada valimised maakonnas, juhendada jaoskonnakomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks maakonna valimisjuht:

- 1) annab jaoskonnakomisjonidele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 2) otsustab jaoskonnakomisjoni kulud, lähtudes riigi valimisteestuse jaotatud vahendite suuruselt;
- 3) otsustab jaoskonnakomisjoni liikme tasustamise jaoskonnakomisjoni esimehe ettepanekul;
- 4) sõlmib lepingud valimisjuhti abistavate isikutega;
- 5) võib seadust või maakonna valimisjuhi korraldust rikkunud jaoskonnakomisjoni liikme kõrvaldada jaoskonnakomisjoni ülesannete täitmisest.

(3) Maakonna valimisjuhi kirjalikule korraldusele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 12. Valimiste korraldaja abistamine

Valimiste korraldaja abistamine toimub Riigikogu valimise seaduse §-s 18 ettenähtut järgides.

§ 13. Valimisjaoskondade moodustamine

(1) Iga valla ja linna ning Tallinnas linnaosa territooriumil moodustatakse vähemalt üks valimisjaoskond.

(2) Valla- või linnavalitsus määrab hiljemalt 50. päeval enne valimispäeva määrusega kindlaks:

- 1) valimisjaoskondade arvu, piirid ja numeratsiooni;
- 2) hääletamisruumide asukohad eelhääletamise päeval ja valimispäeval;
- 3) vähemalt ühe valimisjaoskonna, kus valijad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda;
- 4) valimisjaoskonna, kus saavad hääletada valijad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

(3) Valimisjaoskonnad on alalised. Riigikogu, kohaliku omavalitsuse volikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel ning rahvahääletusel korraldatakse hääletamine samades valimisjaoskondades, kui valla- või linnavalitsus ei määra teisiti, muutes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust. Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määruse koostamiseks kannab valla- või linnavalitsus samas lõikes toodud andmed rahvastikuregistrisse.

(4) Valimisjaoskonna hääletamisruum või hääletamisruumid võivad igal eelhääletamise päeval asuda erinevas asukohas.

§ 14. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

(1) Hääletamise korraldamiseks valimisjaoskonna territooriumil moodustab kohaliku omavalitsuse volikogu (edaspidi *volikogu*) vähemalt viieliikmelise jaoskonnakomisjoni.

(2) Volikogu nimetab otsusega valla- või linnasekretäri ettepanekul ning poliitilise tasakaalustatuse põhimõtet arvestades jaoskonnakomisjoni esimehe ja jaoskonnakomisjoni liikmed hiljemalt 20. päeval enne valimispäeva.

(3) Poole jaoskonnakomisjoni liikmetest esitab valla- või linnasekretär ning ülejäänud liikmed esitavad valimistel osalevad erakonnad.

(4) Valimistel osalev erakond võib esitada ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretärile hiljemalt 40. päeval enne valimispäeva.

(5) Jaoskonnakomisjoni liikmeks nimetamiseks peab olema isiku nõusolek.

(6) Kui erakonnad kandidaate ei esita või kui nende esitatud kandidaatide arv on väiksem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetab volikogu ülejäänud liikmed valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(7) Kui erakondade esitatud jaoskonnakomisjoni liikmekandidaate on rohkem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetatakse kõik ülejäänud kandidaadid jaoskonnakomisjoni asendusliikmeteks.

(8) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ning käesoleva paragrahvi lõikes 7 ettenähtut järgides vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni asendusliiget.

(9) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib jaoskonnakomisjon oma liikmete hulgast.

§ 15. Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine valimisjaoskonna territooriumil hääletamisruumis, valija elukohas või asukohas, kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevaringses hoolekandeesutuses, teha kindlaks valimisjaoskonna hääletamistulemused ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

§ 16. Jaoskonnakomisjoni töökorraldus

(1) Kui jaoskonnakomisjoni liige ei saa oma ülesandeid täita, asendab teda jaoskonnakomisjoni esimehe kutsel asendusliige, kellel on kõik jaoskonnakomisjoni liikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused. Maakonna valimisjuhi loal võib erandjuhul jaoskonnakomisjoni töös osaleda ka muu isik.

(2) Jaoskonnakomisjoni teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.

§ 16¹. Valimiste vaatlemine

(1) Igaühel on õigus vaadelda Vabariigi Valimiskomisjoni ja valimiste korraldajate tegevust ja toiminguid.

(2) Vaatleja peab enne vaatlemise alustamist end esitlema.

(3) Vaatlejal on õigus kirjutada üles valimisvahendite pitseerimisel kasutatud turvavahendite numbrid.

(4) Vaatleja ei või segada valija hääletamist ega Vabariigi Valimiskomisjoni või valimiste korraldaja tööd ega osaleda valimiskomisjoni või valimiste korraldaja pädevuses olevates toimingutes.

(5) Vaatlejal ei ole õigust tutvuda valijate nimekirjaga, välja arvatud enda kohta valijate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimiseks.

(6) Kui ruumipuudusel ei ole võimalik tagada kõigile vaatlejatele võrdseid tingimusi toimingute jälgimiseks, toimub vaatlemine Vabariigi Valimiskomisjoni või valimiste korraldaja korralduste kohaselt.”;

5)paragrahvi 17 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Valijate arvestust peetakse rahvastikuregistrisse kantud käesoleva seaduse § 13 lõikes 2 toodud andmete ja isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) sünniaeg;
- 3) isikukood;
- 4) kodakondsuse andmed;
- 5) teovõimetuks tunnistamise andmed;
- 6) elukoha andmed.”;

6)paragrahvi 20 lõike 1 teine lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Valijate elektroonilised nimekirjad edastatakse riigi valimisteenistusele hiljemalt 13. päevaks enne valimispäeva.”;

7)paragrahvi 20 lõike 7 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjoni esimees” sõnadega „riigi valimisteenistuse juht”;

8)paragrahvi 22 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Pärast valimispäeva võivad valijate nimekirjaga põhjendatud huvi korral riigi valimisteenistuse loal vajalikus ulatuses tutvuda erakondade volitatud esindajad ning üksikkandidaadid ja nende volitatud esindajad, samuti võib nimekirja kasutada teaduslikul eesmärgil.”;

9)paragrahvi 25 lõike 4 esimeses lauses asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

10)seadust täiendatakse §-ga 26¹ järgmises sõnastuses:

„§ 26¹. Kandideerimisdokumendid

Riigi valimisteenistus valmistab ette ja avaldab kandideerimisdokumentide näidised ning tagab võimaluse esitada kandideerimisdokumendid elektrooniliselt.”;

11)paragrahvi 27 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Riigi valimisteenistus avaldab käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 1, 3, 6, 7 ja 8 ning lõike 4 punktis 1 sätestatud andmed.”;

12)paragrahvi 29 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

13)paragrahvi 29 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Erakond või üksikkandidaat kannab enne kandidaatide registreerimiseks esitamist Rahandusministeeriumi arveldusarvele kautsjonina summa, mille suurus on Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga viis alammäära iga registreerimiseks esitatud isiku kohta.”;

14)paragrahvi 30 lõikes 1 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus”;

15)paragrahvi 30 lõike 3 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kui riigi valimisteenistusele ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, esitatud dokumentides on vigu või neis on andmeid puudu, teeb dokumentide vastuvõtja dokumentide esitajale ettepaneku esitada nõutavad dokumendid või andmed või parandada vead.”;

16)paragrahvi 30 lõigetes 4 ja 5 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

17)paragrahvi 30 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Kui erakond või üksikkandidaat esitab dokumendid valimispäevale eelneval 50. päeval enne kella 18.00 ning selgub, et ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, et dokumentides on andmeid puudu või et esitatud dokumentides on vigu, mida ei ole võimalik kohe parandada, võetakse dokumendid vastu. Dokumentide vastuvõtja teeb dokumentide esitajale ettepaneku esitada puuduvad dokumendid või andmed või parandada vead. Sellisel juhul peab erakond või üksikkandidaat nõutava toimingute tegema hiljemalt valimispäevale eelneval 43. päeval enne kella 18.00.”;

18)paragrahvi 31 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kui käesoleva seaduse § 30 lõikes 6 nimetatud tähtaja jooksul ei esitanud dokumentide esitaja puuduvaid dokumente või andmeid või ei parandanud kandideerimisdokumentides vigu, jätab Vabariigi Valimiskomisjon registreerimata:

- 1) kõik erakonna poolt registreerimiseks esitatud kandidaadid, kui puudub käesoleva seaduse § 29 lõike 3 punktis 1, 2 või 3 nimetatud dokument või selles on olulisi puudusi;
- 2) kandidaadi, kelle dokumente või andmeid on puudu või kelle dokumentides on olulisi puudusi;
- 3) kandidaadi, kes ei vasta käesoleva seaduse § 4 lõigetes 4–7 ning § 28 lõikes 3 ettenähtud nõuetele.”;

19)paragrahvi 32 lõigetes 1 ja 4 ning §-s 32¹ asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus”;

20)paragrahvi 36 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Hääletamisedeli ja elektroonilise hääle vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.”;

21)paragrahvi 36 lõigetes 2 ja 3 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

22)paragrahvi 40 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Maakonna valimisjuht, välja arvatud Harju maakonna valimisjuht ja Tartu maakonna valimisjuht, määrab hiljemalt 45. päeval enne valimispäeva vähemalt ühe maakonnakeskuses paikneva valimisjaoskonna, kus valijad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda käesoleva seaduse § 37 lõike 2 punktis 1 ettenähtud päevadel.”;

23)paragrahvi 47 lõikes 2 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoni” sõnadega „riigi valimisteenistuse”;

24)paragrahvi 51 lõigetes 2 ja 3, § 54 lõigetes 1–5 ja 7 ning § 55 lõikes 1 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus” vastavas käändes;

25)paragrahvi 54 lõikes 5 asendatakse sõna „valimiskomisjonile” sõnadega „maakonna valimisjuhile”;

26)paragrahvi 57 lõikes 3 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

27)paragrahvi 57 lõige 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(12) Hääletamissedelid, valijate nimekirjad ja hääletamistulemuste protokollid edastatakse viivitamata maakonna valimisjuhile.”;

28)paragrahvi 58 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Häälte lugemist korraldab ning hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab häältelugemiskomisjon, mis koosneb maakonna valimisjuhust ja vähemalt kolmest riigi valimisteestuse määratud liikmest. Ettepaneku häältelugemiskomisjoni liikmete määramiseks teeb maakonna valimisjuht. Häältelugemiskomisjoni liikmele kohaldatakse käesoleva seaduse § 9 lõigetes 3–6 valimisi korraldava isiku kohta sätestatud.

(2) Alaliselt välisriigis elavate valijate häälte lugemist alustab käesoleva seaduse § 54 lõike 4 alusel määratud maakonna valimisjuht käesoleva seaduse §-s 56 ettenähtud ajal. Ümbrike avamise juures peab viibima vähemalt kolm häältelugemiskomisjoni liiget, sealhulgas maakonna valimisjuht.

(3) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning hääletamissedelite välisküljele pannakse pitsati jäljend.

(4) Häältelugemiskomisjon teeb hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud alaliselt välisriigis elavate valijate arvu, kehtetuks tunnistatud hääletamissedelite arvu ning kandidaatidele ja erakondadele antud häälte arvu. Hääletamissedeli kehtetuks tunnistamisel järgitakse käesoleva seaduse § 57 lõigetes 8 ja 9 ettenähtut.

(5) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll, millele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(6) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult, arvestades käesoleva seaduse § 57 lõikes 13 ettenähtud piiranguid.”;

29)paragrahv 59 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 59. Hääletamistulemuste kindlakstegemine maakonna tasandil

(1) Häälte lugemist korraldab ning hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab käesoleva seaduse § 58 lõikes 1 sätestatud häältelugemiskomisjon.

(2) Jaoskonnakomisjonidelt laekunud protokollide alusel teeb häältelugemiskomisjon kindlaks valijate nimekirjadesse kantud valijate arvu, hääletamissedeli saanud valijate arvu, hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning kandidaatidele ja erakondadele antud häälte arvu ning kannab need vormikohasesse protokoll. Saadud tulemust kontrollitakse hääletamissedelite ülelugemise teel.

(3) Kui hääletamissedelite ülelugemise teel saadud arvud erinevad jaoskonnakomisjoni protokollis olevatest, märgib häältelugemiskomisjon oma protokollis lisas erinevused ning neid tinginud asjaolud. Jaoskonnakomisjoni protokoll ei muudeta. Lõplike hääletamistulemuste kohta teeb otsuse häältelugemiskomisjon.

(4) Maakonna, Tallinna ja Tartu linna hääletamistulemuste kohta koostab häältelugemiskomisjon protokoll, mille allkirjastab maakonna valimisjuht. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(5) Hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult.”;

30)paragrahvi 59¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Riigi valimisteestus teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks valimispäeval pärast kella 20.00.

(2) Häälte lugemise juures peab viibima vähemalt kolm riigi valimisteestuse juhi määratud isikut ja vähemalt pool Vabariigi Valimiskomisjoni koosseisust.

(3) Enne elektrooniliste häälte lugemist riigi valimisteestus:

- 1) tühistab elektroonilised hääled, mida on hääletamissedeliga hääletamisel muudetud;
- 2) eraldab lugemisele minevad elektroonilised hääled valijate isikuandmetest.

(4) Elektrooniliste häälte lugemiseks kasutavad Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed ja riigi valimisteestus Riigikogu valimise seaduse § 48³ lõikes 3 sätestatud ligipääsuvahendeid, mis tagavad juurdepääsu häälte avamise võtmele.

(5) Riigi valimisteestus teeb iga valimisjaoskonna ja alaliselt välisriigis hääletanud valijate kohta kindlaks:

- 1) elektroonilisest hääletamisest osavõtnud valijate arvu;
- 2) kehtetute elektrooniliste häälte arvu;
- 3) käesoleva paragrahvi lõike 3 punkti 1 alusel tühistatud elektrooniliste häälte arvu;
- 4) kandidaatidele ja erakondadele antud elektrooniliste häälte arvu.

(6) Elektrooniline hääl, mis ei sisalda kandidaadi registreerimisnumbrit või ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohane, on kehtetu.

(7) Elektrooniliselt antud häälte lugemine on avalik käesoleva seaduse § 57 lõikes 13 sätestatud piiranguid arvestades. Häälte lugemise juures viibivad isikud peavad täitma riigi valimisteenistuse juhi määratud isikute suulisi korraldusi.

(8) Riigi valimisteenistus sisestab hääletamistulemused valimiste infosüsteemi viivitamata.

(9) Riigi valimisteenistuse juht allkirjastab elektroonilise hääletamise tulemused pärast elektroonilise hääletamise süsteemi andmete tervikluse kontrolli.”;

31)paragrahvi 62 lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;

32)seaduse 11. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„11. peatükk AVALDUSED JA KAEBUSED

§ 66. Avaldus puuduse kohta valimiste korralduses

(1) Isik, kes leiab, et valimiste korraldaja on rikkunud tema õigusi või rikkunud seadust muul viisil, võib esitada avalduse puuduse kohta valimiste korralduses (edaspidi *avaldus puuduse kohta*).

(2) Avaldus puuduse kohta esitatakse viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolmandal päeval käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rikkumisest arvates.

(3) Avaldus puuduse kohta esitatakse riigi valimisteenistusele, kes korraldab avalduse läbivaatamise ja sellele vastamise.

(4) Avalduses puuduse kohta:

- 1) märgitakse avalduse esitaja nimi, isikukood ja sidevahendite andmed;
- 2) kirjeldatakse toimingut, mille kohta avaldus esitatakse.

(5) Avaldus puuduse kohta esitatakse suuliselt või kirjalikult. Suulise avalduse protokollib riigi valimisteenistus.

(6) Avaldus puuduse kohta vaadatakse läbi viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolme päeva jooksul selle esitamisest arvates. Läbivaatamise tulemustest ja võetud meetmetest teavitatakse avalduse esitajat viivitamata.

§ 67. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav nõuetekohaselt vormistatud taotlus tunnistada seadusvastaseks valimiste korraldaja toiming ja käesoleva seaduse §-s 70¹ sätestatud korras Riigikohtule esitatav kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale.

§ 68. Kaebuse esitamise õigus

Kaebuse esitamise õigus on üksikisikul, kandidaadil ja erakonnal (edaspidi *huvitatud isik*), kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava toiminguga rikutud.

§ 69. Kaebusele esitatavad nõuded

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) kaebuse esitaja nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg või registrikood, aadress ja sidevahendite andmed;
- 2) kaebuse esitaja esindaja nimi, aadress ja sidevahendite andmed, kui kaebuse esitajal on esindaja;
- 3) vaidlustatava toimingu kirjeldus;
- 4) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming rikub tema õigusi;
- 5) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming ei ole seaduslik;
- 6) kuidas ja millal sai kaebuse esitaja vaidlustatavast toimingust teada;
- 7) kaebuse esitamise tähtaja ennistamise taotlus ja tähtaja möödalaskmise põhjused, kui kaebus esitatakse pärast kaebuse esitamise tähtaja möödumist;
- 8) kaebuse esitamise kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja. Erakonna kaebusele kirjutab alla erakonna volitatud esindaja.

(3) Kui kaebus ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ettenähtud nõuetele või kui kaebus on esitatud käesoleva seaduse §-s 68 ja § 70 lõikes 1 ettenähtud korda rikkudes, võib Vabariigi Valimiskomisjon jätta

kaebuse läbi vaatamata. Kaebuse läbi vaatamata jätmisel võib Vabariigi Valimiskomisjon selle edastada riigi valimisteenistusele vastamiseks käesoleva seaduse § 66 lõikes 6 sätestatud korras. Kui kaebuse esitaja on kaebuse esitamise tähtaja lasknud mööda mõjuval põhjusel, ennistab Vabariigi Valimiskomisjon tema põhistatud taotluse alusel tähtaja.

§ 70. Kaebuse läbivaatamine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjonile kolme päeva jooksul arvates:

- 1) vaidlustatava toimingu tegemisest või
- 2) käesoleva seaduse §-s 66 sätestatud avalduse läbivaatamisest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle suhtes otsuse tegema viie tööpäeva jooksul kaebuse laekumisest arvates.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

§ 70¹. Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et valimiste korraldaja toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse valimiste korraldaja toimingu peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis.

(3) Kaebus valimiste korraldaja toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toimingu sooritamisest arvates.

§ 71. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud valimisjaoskonna, maakonna, Tallinna, Tartu linna või valimisringkonna hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue valimispäeva ja asjaomases valimisjaoskonnas või maakonnas või Tallinnas, Tartu linnas või valimisringkonnas korraldatakse kordushääletamine.

(2) Kordushääletamist ei korraldata, kui Vabariigi Valimiskomisjon on tühistanud eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsunud valijad uuesti hääletama eelhääletamise ajal või valimispäeval.

(3) Kordushääletamisel käesoleva seaduse §-des 39–44 ja 46 ning 7¹. ja 8. peatükis ettenähtut ei kohaldata.”;

33)paragrahvi 77¹lõikes 2 asendatakse sõnad „Elektroonilise hääletamise komisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus” ja sõna „komisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

34)paragrahvi 77¹lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Hääletamis- ja valimistulemuste protokollide ning muude valimisdokumentide säilitamise korraldab riigi valimisteenistus.”.

§ 3. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmine

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)seaduses asendatakse läbivalt sõnad „maakonna valimiskomisjon” sõnadega „maakonna valimisjuht” vastavas käändes;

2)paragrahvi 3 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoniga” sõnadega „riigi valimisteenistusega”;

3)paragrahvi 4 lõikes 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoniga” sõnadega „riigi valimisteenistusega”;

4)seaduse 3. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

**„3. peatükk
VOLIKOGU LIIKMETE ÄRV JA VALIMISRINGKONNAD”;**

5)paragrahv 10 tunnistatakse kehtetuks;

6)paragrahvi 11 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Asjaomased valla- või linnavalitsused moodustavad kokkuleppel valimisringkondade territooriumil valimisjaoskonnad, lähtudes käesoleva seaduse §-s 22 ettenähtust.”;

7)seaduse 4. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

4. peatükk VALIMISTE KORRALDUS

1. jagu Valimiskomisjonid

§ 12. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on tagada käesoleva seaduse §-s 1 sätestatud põhimõtete järgimine, lahendada kaebusi, valvata valla ja linna valimiskomisjonide ning valimiste korraldajate tegevuse järele ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on oma ülesannete täitmiseks õigus:

- 1) teha valimiste korraldajale ja valla või linna valimiskomisjonile ettekirjutus käesoleva seaduse §-s 1 sätestatud põhimõtete kaitseks või isiku subjektiivsete õiguste tagamiseks;
- 2) tühistada eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsuda valijad uuesti hääletama eelhääletamise ajal või valimispäeval;
- 3) tunnistada hääletamistulemused valimisjaoskonnas, valimisringkonnas, vallas või linnas, maakonnas või riigis kehtetuks või tunnistada elektroonilise hääletamise tulemused kehtetuks täies ulatuses või osaliselt ning korraldada kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutab või võis mõjutada hääletamistulemusi oluliselt;
- 4) mitte alustada elektroonilist hääletamist või peatada või lõpetada elektrooniline hääletamine, kui elektroonilise hääletamise süsteemi turvalisust või töökindlust ei ole võimalik tagada selliselt, et elektroonilist hääletamist saaks läbi viia käesoleva seaduse nõuete kohaselt;
- 5) kõrvaldada seadust rikkunud valla või linna valimiskomisjoni liige valimiskomisjoni liikme ülesannete täitmisest;
- 6) esitada Riigikohtule protest valla või linna valimiskomisjoni otsuse tühistamiseks osas, millega registreeriti isik volikogu liikmeks, juhul kui on ilmnenu, et see isik ei vasta käesoleva seaduse § 5 lõikes 5 või 6 ettenähtud nõuetele.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva küsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisel.

§ 13. Valla ja linna valimiskomisjoni pädevus

(1) Valla ja linna valimiskomisjoni ülesanne on registreerida käesoleva seaduse nõuete kohaselt esitatud kandidaadid, teha kindlaks valla või linna hääletamis- ja valimistulemused ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Valla ja linna valimiskomisjoni pädevuses oleva küsimuse lahendamiseks võtab valimiskomisjon vastu otsuse, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisel.

§ 14. Valla ja linna valimiskomisjoni moodustamine

(1) Valla ja linna valimiskomisjonil on kuni seitse liiget.

(2) Valla ja linna valimiskomisjoni liikmed nimetatakse hiljemalt 90. päeval enne valimispäeva.

(3) Valla ja linna valimiskomisjonide volitused kestavad kuni komisjoni uue koosseisu nimetamiseni.

(4) Valla ja linna valimiskomisjoni esimees on valla- või linnasekretär. Kui valla- või linnasekretäri äraoleku ajaks on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 55 lõike 5 alusel määratud asendaja, täidab valla või linna valimiskomisjoni esimehe ülesandeid valla- või linnasekretäri asendaja.

(5) Valla ja linna valimiskomisjoni liikmed nimetab oma otsusega volikogu valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(6) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ka kuni kaks asendusliiget, kes asuvad komisjoni volituste ajal volikogu määratud järjekorras nende komisjoniliikmete asemele, kelle volitused on lõppenud.

(7) Valla ja linna valimiskomisjoni aseesimehe valib komisjon oma liikmete hulgast.

(8) Valla ja linna valimiskomisjoni teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.

(9) Valla ja linna valimiskomisjoni asukohta määrab valla- või linnavalitsus ning avalikustab selle.

(10) Valla ja linna valimiskomisjon määrab oma töötaja ning avalikustab selle. Ajavahemikus kandidaatide registreerimiseks esitamise algusest kuni kandideerimisest loobumise viimase päevani peab valimiskomisjon töötama igal tööpäeval.

§ 15. Valla ja linna valimiskomisjoni liige

(1) Valla ja linna valimiskomisjoni liikmeks võib olla Eesti kodanik või Euroopa Liidu kodanik, kellel on hääletamisõigus kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel. Valimiskomisjoni liikme püsiv elukoht ei pea olema selles vallas või linnas.

(2) Valla ja linna valimiskomisjoni liikme volitused lõpevad ennetähtaegselt:

- 1) tema tagasiastumisega;
- 2) tema surmaga;
- 3) tema asumisega erakonna, valimisliidu või üksikkandidaadi volitatud esindajaks;
- 4) tema registreerimiseks esitamise kandidaadiks kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel;
- 5) tema asumisega valimiste korraldajaks.

(3) Valla ja linna valimiskomisjoni liikme võib ennetähtaegselt valimiskomisjoni liikme kohustustest vabastada tema nimetanud volikogu oma põhistatud otsusega kas omal algatusel või valimiskomisjoni ettepanekul.

(4) Valla ja linna valimiskomisjoni liige on oma ülesandeid täites erapooletu ja sõltumatu.

(5) Valla ja linna valimiskomisjoni liige ei või agiteerida erakonna, valimisliidu ega kandidaadi poolt ega vastu.

§ 16. Valla ja linna valimiskomisjoni töökorraldus

(1) Valla ja linna valimiskomisjoni töövorm on koosolek, mille kutsub kokku valimiskomisjoni esimees või tema äraolekul aseesimees, nende mõlema äraolekul valimiskomisjoni noorim liige.

(2) Valla ja linna valimiskomisjon on otsustusvõimeline, kui selle koosolekust võtab osa vähemalt pool komisjoni koosseisust. Valimiskomisjoni koosolekut juhatab komisjoni esimees või tema äraolekul aseesimees. Nende mõlema äraolekul juhatab komisjoni koosolekut kuni uue aseesimehe valimiseni komisjoni noorim liige.

(3) Valla ja linna valimiskomisjoni koosolek on avalik ja see protokollitakse.

(4) Valla ja linna valimiskomisjoni otsused ja koosolekute protokollid avalikustatakse.

(5) Valla ja linna valimiskomisjon otsustab tema pädevuses olevaid asju poolthääle enamusega. Komisjoni liikme eriarvamus kantakse koosoleku protokollile.

(6) Kui valla ja linna valimiskomisjoni liige ei saa komisjoni koosolekust osa võtta, asendab teda asendusliige, kellel on kõik komisjoniliikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused.

§ 17. Valla ja linna valimiskomisjoni moodustamine uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimise korral

(1) Uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimisteks nimetavad asjaomased volikogud kokkuleppel asjaomaste valla- või linnasekretäride ettepanekul valla või linna valimiskomisjoni liikmed ja asendusliikmed käesoleva seaduse § 14 lõigetes 1, 2 ja 6 ettenähtut järgides.

(2) Valla ja linna valimiskomisjoni esimehe ja aseesimehe valib komisjon oma liikmete seast. Komisjoni esimehe volitused kestavad kuni uue kohaliku omavalitsuse üksuse valla- või linnasekretäri ametissenimetamiseni.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsused võtavad asjaomased valla- või linnavolikogud vastu enne kõigi haldusterritoriaalse korralduse muutmist eeldavate dokumentide esitamist asjaomasele maavanemale või asjaomastele maavanematele.

2. jagu Valimiste korraldajad

§ 18. Valimiste korraldajad

(1) Kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi korraldavad:

- 1) riigi valimisteenistus;
- 2) maakonna valimisjuhid;
- 3) jaoskonnakomisjonid.

(2) Riigi valimisteestuse moodustamise ja maakonna valimisjuhi nimetamise kord sätestatakse Riigikogu valimise seaduses.

(3) Valimisi korraldava isik ei saa olla samal ajal erakonna, valimisliidu või üksikkandidaadi volitatud esindaja või kandidaat.

(4) Valimisi korraldava isik peab olema hääletamisõiguslik kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel ja valdama eesti keelt. Valimisi korraldava isiku püsiv elukoht ei pea olema selles vallas või linnas.

(5) Valimisi korraldava isik on oma ülesandeid täites sõltumatu ja ta ei või agiteerida erakonna, valimisliidu ega kandidaadi poolt ega vastu.

(6) Valimisi korraldaval isikul on õigus saada temale antud tööülesannete täitmise eest tasu.

§ 19. Riigi valimisteestuse pädevus

(1) Riigi valimisteestuse ülesanne on:

- 1) tagada valimiste seadusekohane korraldamine, korraldada elektrooniline hääletamine ja teha kindlaks elektroonilise hääletamise tulemus;
- 2) valvata valimiste korraldajate tegevuse järele;
- 3) korraldada valimisseadustest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalike tehniliste lahenduste arendus ja haldus;
- 4) täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks riigi valimisteestus:

- 1) annab valimiste ühetaolisuse tagamiseks valimiste korraldajatele kirjalikke juhendeid;
- 2) annab valimiste korraldajatele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 3) koostab valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarve projekti;
- 4) jaotab maakonna valimisjuhtide vahel kooskõlastatult Vabariigi Valimiskomisjoniga valimiste korraldamiseks eraldatud raha ning kehtestab maakonna valimisjuhtidele ning jaoskonnakomisjonidele eraldatud raha kasutamise korra;
- 5) tagab valimiste korraldamiseks vajaliku inventari ja teenuste olemasolu;
- 6) juhendab ja koolitab valimiste korraldajaid ning valla ja linna valimiskomisjone;
- 7) võib seadust või riigi valimisteestuse korraldust rikkunud valimisi korraldava isiku kõrvaldada valimiste korraldamiselt;
- 8) teeb vajaduse korral Vabariigi Valimiskomisjonile ettepaneku käesoleva seaduse § 12 lõike 2 punktides 2–4 sätestatud otsuste tegemiseks.

(3) Riigi valimisteestuse kirjalikule korraldusele kirjutab alla riigi valimisteestuse juht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 20. Maakonna valimisjuhi pädevus

(1) Maakonna valimisjuhi ülesanne on juhendada jaoskonnakomisjone ning valla ja linna valimiskomisjone ning valvata nende tegevuse järele ja täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks maakonna valimisjuht:

- 1) annab jaoskonnakomisjonidele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 2) otsustab jaoskonnakomisjoni kulud, lähtudes riigi valimisteestuse jaotatud vahendite suuruselt;
- 3) sõlmib lepingud valimisjuhti abistavate isikutega;
- 4) võib seadust või maakonna valimisjuhi korraldust rikkunud jaoskonnakomisjoni liikme kõrvaldada jaoskonnakomisjoni ülesannete täitmisest.

(3) Maakonna valimisjuhi kirjalikule korraldusele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 21. Valimiste korraldaja abistamine

Valimiste korraldaja abistamine toimub Riigikogu valimise seaduse §-s 18 ettenähtud järgides.

§ 22. Valimisjaoskondade moodustamine

(1) Iga valla ja linna ning Tallinnas linnaosa territooriumil moodustatakse vähemalt üks valimisjaoskond.

(2) Valla- või linnavalitsus määrab hiljemalt 50. päeval enne valimispäeva määrusega kindlaks:

- 1) valimisjaoskondade arvu, piirid ja numeratsiooni;
- 2) hääletamisruumide asukohad eelhääletamise päevadel ja valimispäeval;
- 3) vähemalt ühe valimisjaoskonna, kus valijad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda;

4) valimisjaoskonna, kus saavad hääletada valijad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

(3) Valimisjaoskonnad on alalised. Riigikogu, kohaliku omavalitsuse volikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel ning rahvahääletusel korraldatakse hääletamine samades valimisjaoskondades, kui valla- või linnavalitsus ei määra teisiti, muutes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust. Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määruse koostamiseks kannab valla- või linnavalitsus samas lõikes toodud andmed rahvastikuregistrisse.

(4) Valimisjaoskonna hääletamisruum või hääletamisruumid võivad igal eelhääletamise päeval asuda erinevas asukohas.

§ 23. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

(1) Hääletamise korraldamiseks valimisjaoskonna territooriumil moodustab volikogu vähemalt viieliikmelise jaoskonnakomisjoni.

(2) Volikogu nimetab otsusega valla- või linnasekretäri ettepanekul ning poliitilise tasakaalustatuse põhimõtet arvestades jaoskonnakomisjoni esimehe ja jaoskonnakomisjoni liikmed hiljemalt 20. päeval enne valimispäeva.

(3) Poole jaoskonnakomisjoni liikmetest esitab valla- või linnasekretär ning ülejäänud liikmed esitavad selles vallas või linnas valimistel osalevad erakonnad ja valimisliidud.

(4) Valimistel osalev erakond või valimisliit võib esitada ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretäri hiljemalt 40. päeval enne valimispäeva.

(5) Jaoskonnakomisjoni liikmeks nimetamiseks peab olema isiku nõusolek.

(6) Kui erakonnad ja valimisliidud kandidaate ei esita või kui nende esitatud kandidaatide arv on väiksem, kui on erakondadel ja valimisliitudel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetab volikogu ülejäänud liikmed valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(7) Kui erakondade ja valimisliitude esitatud jaoskonnakomisjoni liikmekandidaate on rohkem, kui on erakondadel ja valimisliitudel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetatakse kõik ülejäänud kandidaadid jaoskonnakomisjoni asendusliikmeteks.

(8) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ning käesoleva paragrahvi lõikes 7 ettenähtut järgides vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni asendusliiget.

(9) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib jaoskonnakomisjon oma liikmete hulgast.

§ 23¹. Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine valimisjaoskonna territooriumil hääletamisruumis, valija elukohas või asukohas, kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevaringses hoolekandeasutuses, teha kindlaks valimisjaoskonna hääletamistulemused ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

§ 23². Jaoskonnakomisjoni töökorraldus

(1) Kui jaoskonnakomisjoni liige ei saa oma ülesandeid täita, asendab teda jaoskonnakomisjoni esimehe kutsel asendusliige, kellel on kõik jaoskonnakomisjoni liikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused. Maakonna valimisjuhi loal võib erandjuhul jaoskonnakomisjoni töös osaleda ka muu isik.

(2) Jaoskonnakomisjoni teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.

§ 23³. Jaoskonnakomisjoni moodustamine uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimise korral

(1) Uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimisteks nimetab valla või linna valimiskomisjon jaoskonnakomisjoni liikmed ja asendusliikmed käesoleva seaduse §-s 23 ettenähtut järgides. Sel juhul teeb käesoleva seaduse §-s 23 sätestatud volikogu otsused valla või linna valimiskomisjon ja valla- või linnasekretäri toimingud teeb valla või linna valimiskomisjoni esimees.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsused võtavad asjaomased valla- ja linnavolikogud vastu enne kõigi haldusterritoriaalse korralduse muutmist eeldavate dokumentide esitamist asjaomasele maavanemale või asjaomastele maavanematele.

§ 23⁴. Valimiste vaatlemine

(1) Igäühel on õigus vaadelda valimiskomisjonide ja valimiste korraldajate tegevust ja toiminguid.

(2) Vaatleja peab enne vaatlemise alustamist end esitlema.

(3) Vaatlejal on õigus kirjutada üles valimisvahendite pitseerimisel kasutatud turvavahendite numbrid.

(4) Vaatleja ei või segada valija hääletamist ega valimiskomisjoni või valimiste korraldaja tööd ega osaleda valimiskomisjoni või valimiste korraldaja pädevuses olevates toimingutes.

(5) Vaatlejal ei ole õigust tutvuda valijate nimekirjaga, välja arvatud enda kohta valijate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimiseks.

(6) Kui ruumipuudusel ei ole võimalik tagada kõigile vaatlejatele võrdseid tingimusi toimingute jälgimiseks, toimub vaatlemine valimiskomisjoni või valimiste korraldaja korralduste kohaselt.”;

8)paragrahvi 24 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Valijate arvestust peetakse rahvastikuregistrisse kantud käesoleva seaduse § 22 lõikes 2 toodud andmete ja isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) sünniaeg;
- 3) isikukood;
- 4) kodakondsuse andmed;
- 5) teovõimetuks tunnistamise andmed;
- 6) elukoha andmed.”;

9)paragrahvi 27 lõike 1 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

10)paragrahvi 27 lõike 7 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjoni esimees” sõnadega „riigi valimisteenistuse juht”;

11)paragrahvi 28 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Pärast valimispäeva võivad valijate nimekirjaga põhjendatud huvi korral riigi valimisteenistuse loal vajalikus ulatuses tutvuda erakondade ja valimisliitude volitatud esindajad ning üksikkandidaadid ja nende volitatud esindajad, samuti võib nimekirja kasutada teaduslikul eesmärgil.”;

12)seadust täiendatakse §-ga 32¹ järgmises sõnastuses:

„§ 32¹. Kandideerimisdokumendid

Riigi valimisteenistus valmistab ette ja avaldab kandideerimisdokumentide näidised ning tagab võimaluse esitada kandideerimisdokumendid elektrooniliselt.”;

13)paragrahvi 33 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Riigi valimisteenistus avaldab käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1, 3, 6, 7 ja 8 ning lõikes 3 sätestatud andmed.”;

14)paragrahvi 36 lõike 3 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kui valla või linna valimiskomisjonile ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, esitatud dokumentides on vigu või neis on andmeid puudu, teeb dokumentide vastuvõtja dokumentide esitajale ettepaneku esitada nõutavad dokumendid või andmed või parandada vead.”;

15)paragrahvi 36 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Kui erakond, valimisliit või üksikkandidaat esitab dokumendid valimispäevale eelneval 40. päeval enne kella 18.00 ning selgub, et ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, et dokumentides on andmeid puudu või et esitatud dokumentides on vigu, mida ei ole võimalik kohe parandada, võetakse dokumendid vastu. Dokumentide vastuvõtja teeb dokumentide esitajale ettepaneku esitada puuduvad dokumendid või andmed või parandada vead. Sellisel juhul peab erakond, valimisliit või üksikkandidaat nõutava toiminguga tegema hiljemalt valimispäevale eelneval 38. päeval enne kella 18.00.”;

16)paragrahvi 37 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kui käesoleva seaduse § 36 lõikes 6 nimetatud tähtaja jooksul ei esitanud dokumentide esitaja puuduvaid dokumente või andmeid või ei parandanud kandideerimisdokumentides vigu, jätab valimiskomisjon registreerimata:

- 1) kõik erakonna või valimisliidu poolt registreerimiseks esitatud kandidaadid, kui puudub käesoleva seaduse § 35 lõike 3 punktis 1, 2 või 2¹ nimetatud dokument või selles on olulisi puudusi;
- 2) kandidaadi, kelle dokumente või andmeid on puudu või kelle dokumentides on olulisi puudusi;
- 3) kandidaadi, kes ei vasta käesoleva seaduse § 5 lõikes 5 ja 6 ettenähtud nõuetele.”;

17)paragrahvi 37 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Valla või linna valimiskomisjon registreerib varem registreerimata jäetud isiku pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tähtaega, kui ta leiab, et isik vastab käesoleva seaduse § 5 lõigetes 5 ja 6 ettenähtud nõuetele, või kui Vabariigi Valimiskomisjoni või Riigikohtu otsusega on tunnustatud kehtetuks otsus, millega jäeti kandidaat registreerimata.”;

18)paragrahvi 39 lõigetes 4 ja 5 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus” vastavas käändes;

19)paragrahvi 43 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Hääletamisedeli ja elektroonilise hääle vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.”;

20)paragrahvi 43 lõikes 2 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

21)paragrahvi 47 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Maakonna valimisjuht, välja arvatud Harju maakonna valimisjuht ja Tartu maakonna valimisjuht, määrab hiljemalt 45. päeval enne valimispäeva vähemalt ühe maakonnakeskuses paikneva valimisjaoskonna, kus valijad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda käesoleva seaduse § 44 lõike 2 punktis 1 ettenähtud päevadel.”;

22)paragrahvi 53 lõikes 2 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoni” sõnadega „riigi valimisteenistuse”;

23)paragrahvi 54 lõige 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(12) Hääletamisedelid, valijate nimekirjad ja hääletamistulemuste protokollid edastatakse viivitamata valla või linna valimiskomisjonile.”;

24)paragrahvi 54² tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Riigi valimisteenistus teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks valimispäeval pärast kella 19.00.

(2) Häälte lugemise juures peab viibima vähemalt kolm riigi valimisteenistuse juhi määratud isikut ja vähemalt pool Vabariigi Valimiskomisjoni koosseisust.

(3) Enne elektrooniliste häälte lugemist riigi valimisteenistus:

- 1) tühistab elektroonilised hääled, mida on hääletamisedeliga hääletamisel muudetud;
- 2) eraldab lugemisele minevad elektroonilised hääled valijate isikuandmetest.

(4) Elektrooniliste häälte lugemiseks kasutavad Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed ja riigi valimisteenistus Riigikogu valimise seaduse § 48³ lõikes 3 sätestatud ligipääsuvahendeid, mis tagavad juurdepääsu häälte avamise võtmele.

(5) Riigi valimisteenistus teeb iga valimisjaoskonna kohta kindlaks:

- 1) elektroonilisest hääletamisest osavõtnud valijate arvu;
- 2) kehtetute elektrooniliste häälte arvu;
- 3) käesoleva paragrahvi lõike 3 punkti 1 alusel tühistatud elektrooniliste häälte arvu;
- 4) kandidaatidele, erakondadele ja valimisliitudele antud elektrooniliste häälte arvu.

(6) Elektrooniline hääl, mis ei sisalda valija elukohajärgse valimisringkonna kandidaadi registreerimisnumbrit või ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohane, on kehtetu.

(7) Elektrooniliselt antud häälte lugemine on avalik. Häälte lugemise juures viibivad isikud peavad täitma riigi valimisteenistuse juhi määratud isikute suulisi korraldusi. Häälte lugemise juures viibivad isikud ei või võtta häälte lugemise ruumi kaasa sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.

(8) Hääletamistulemusi ei avalikustata enne kella 20.00.

(9) Riigi valimisteenistus sisestab hääletamistulemused valimiste infosüsteemi viivitamata.

(10) Riigi valimisteenistuse juht allkirjastab elektroonilise hääletamise tulemused pärast elektroonilise hääletamise süsteemi andmete tervikluse kontrolli.”;

25)paragrahvi 57¹lõikes 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoniga” sõnadega „riigi valimisteenistusega”;

26)paragrahvi 58 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Riigi valimisteenistuse ja maakonna valimisjuhi kulud kaetakse riigieelarvest.”;

27)paragrahvi 58 lõiked 3 ja 4 tunnistatakse kehtetuks;

28)seaduse 11. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„11. peatükk AVALDUSED JA KAEBUSED

§ 62. Avaldus puuduse kohta valimiste korralduses

(1) Isik, kes leiab, et valimiste korraldaja on rikkunud tema õigusi või rikkunud seadust muul viisil, võib esitada avalduse puuduse kohta valimiste korralduses (edaspidi *avaldus puuduse kohta*).

(2) Avaldus puuduse kohta esitatakse viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolmandal päeval käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rikkumisest arvates.

(3) Avaldus puuduse kohta esitatakse riigi valimisteenistusele, kes korraldab avalduse läbivaatamise ja sellele vastamise.

(4) Avalduses puuduse kohta:

- 1) märgitakse avalduse esitaja nimi, isikukood ja sidevahendite andmed;
- 2) kirjeldatakse toimingut, mille kohta avaldus esitatakse.

(5) Avaldus puuduse kohta esitatakse suuliselt või kirjalikult. Suulise avalduse protokollib riigi valimisteenistus.

(6) Avaldus puuduse kohta vaadatakse läbi viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolme päeva jooksul selle esitamisest arvates. Läbivaatamise tulemustest ja võetud meetmetest teavitatakse avalduse esitajat viivitamata.

§ 63. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav käesoleva seaduse nõuete kohaselt vormistatud taotlus vaadata läbi ja tühistada valla või linna valimiskomisjoni otsus või tunnistada seadusvastaseks valimiste korraldaja või valla või linna valimiskomisjoni toiming ja käesoleva seaduse §-s 66¹sätetatud korras Riigikohtule esitatav kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale.

§ 64. Kaebuse esitamise õigus

Kaebuse esitamise õigus on üksikisikul, kandidaadil, valimisliidul ja erakonnal (edaspidi *huvitatud isik*), kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava otsuse või toiminguga rikutud.

§ 65. Kaebusele esitatavad nõuded

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) kaebuse esitaja nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg või registrikood, aadress ja sidevahendite andmed;
- 2) kaebuse esitaja esindaja nimi, aadress ja sidevahendite andmed, kui kaebuse esitajal on esindaja;
- 3) andmed vaidlustatava otsuse kohta või vaidlustatava toimingu kirjeldus;
- 4) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav otsus või toiming rikub tema õigusi;
- 5) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav otsus või toiming ei ole seaduslik;
- 6) kuidas ja millal sai kaebuse esitaja vaidlustatavast otsusest või toimingust teada;
- 7) kaebuse esitamise tähtaja ennistamise taotlus ja tähtaja möödalaskmise põhjused, kui kaebus esitatakse pärast kaebuse esitamise tähtaja möödumist;
- 8) kaebuse esitamise kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja. Erakonna või valimisliidu kaebusele kirjutab alla erakonna või valimisliidu volitatud esindaja.

(3) Kui kaebus ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ettenähtud nõuetele või kui kaebus on esitatud käesoleva seaduse §-s 64 ja § 66 lõikes 1 ettenähtud korda rikkudes, võib Vabariigi Valimiskomisjon jätta kaebuse läbi vaatamata. Kaebuse läbi vaatamata jätmisel võib Vabariigi Valimiskomisjon selle edastada riigi valimisteenistusele vastamiseks käesoleva seaduse § 62 lõikes 6 sätestatud korras. Kui kaebuse esitaja on

kaebuse esitamise tähtaja lasknud mööda mõjuval põhjusel, ennistab Vabariigi Valimiskomisjon tema põhistatud taotluse alusel tähtaja.

§ 66. Kaebuse läbivaatamine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjonile kolme päeva jooksul arvates:

- 1) vaidlustatava otsuse või toimingute tegemisest või
- 2) käesoleva seaduse §-s 62 sätestatud avalduse läbivaatamisest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle suhtes otsuse tegema viie tööpäeva jooksul kaebuse laekumisest arvates.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

§ 66¹. Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingute peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et valimiste korraldaja toiminguga või valla või linna valimiskomisjoni või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse valimiste korraldaja toimingute või valla või linna valimiskomisjoni otsuse või toimingute peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis.

(3) Kaebus valimiste korraldaja toimingute või valla või linna valimiskomisjoni või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingute peale esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavastegemisest või toimingute sooritamisest arvates.

§ 67. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud valimisjaoskonna, valimisringkonna, valla või linna hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue valimispäeva ja asjaomases valimisjaoskonnas, valimisringkonnas, vallas või linnas korraldatakse kordushääletamine. Valimistulemus tehakse kindlaks pärast kordushääletamise tulemuste selgumist.

(2) Kordushääletamist ei korraldata, kui Vabariigi Valimiskomisjon on tühistanud eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsunud valijad uuesti hääletama eelhääletamise ajal või valimispäeval.

(3) Kordushääletamisel käesoleva seaduse §-des 46–51 ja 7¹. peatükis ettenähtut ei kohaldata.”;

29) paragrahvi 70² lõikes 2 asendatakse sõnad „Elektroonilise hääletamise komisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus” ja sõna „komisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

30) paragrahvi 70² lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Hääletamis- ja valimistulemuste protokollide ning muude valimisdokumentide säilitamise korraldab valla või linna valimiskomisjon.”.

§ 4. Rahvahääletuse seaduse muutmise

Rahvahääletuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seaduses asendatakse läbivalt sõnad „maakonna valimiskomisjon” sõnadega „maakonna valimisjuht” vastavas käändes;

2) seaduse 4. peatükk tunnistatakse kehtetuks;

3) seaduse 5. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„5. peatükk RAHVAHÄÄLETUSE KORRALDUS

1. jagu Vabariigi Valimiskomisjon

§ 12. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on tagada käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 sätestatud põhimõtete järgimine, teha kindlaks üleriigilised hääletamistulemused, valvata hääletamise korraldajate tegevuse järele, lahendada kaebusi ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on oma ülesannete täitmiseks õigus:

- 1) teha hääletamise korraldajale ettekirjutus käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 sätestatud põhimõtete kaitseks või isiku subjektiivsete õiguste tagamiseks;
- 2) tühistada eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsuda hääletajaid uuesti hääletama eelhääletamise ajal või rahvahääletuse päeval;
- 3) tunnistada hääletamistulemused jaoskonnas, maakonnas, Tallinnas, Tartu linnas või riigis kehtetuks või tunnistada elektroonilise hääletamise tulemused kehtetuks täies ulatuses või osaliselt ning korraldada kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutab või võis mõjutada hääletamistulemusi oluliselt;
- 4) mitte alustada elektroonilist hääletamist või peatada või lõpetada elektrooniline hääletamine, kui elektroonilise hääletamise süsteemi turvalisust või töökindlust ei ole võimalik tagada selliselt, et elektroonilist hääletamist saaks läbi viia käesoleva seaduse nõuete kohaselt.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva küsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisel.

2. jagu **Hääletamise korraldajad**

§ 13. Hääletamise korraldajad

(1) Hääletamist korraldavad:

- 1) riigi valimisteestus;
- 2) maakonna valimisjuhid;
- 3) jaoskonnakomisjon.

(2) Riigi valimisteestuse moodustamise ja maakonna valimisjuhi nimetamise kord sätestatakse Riigikogu valimise seaduses.

(3) Hääletamist korraldab isik peab olema hääletamisõiguslik käesoleva seaduse § 2 lõigete 2 ja 3 kohaselt ning valdama eesti keelt.

(4) Hääletamist korraldab isik on oma ülesandeid täites sõltumatu ja tal on keelatud agiteerida rahvahääletusele pandud küsimuses poolt või vastu hääletama ning rahvahääletusel osalema või sellest loobuma.

(5) Hääletamist korraldaval isikul on õigus saada temale antud tööülesannete täitmise eest tasu.

§ 14. Riigi valimisteestuse pädevus

(1) Riigi valimisteestuse ülesanne on:

- 1) tagada rahvahääletuse seadusekohane korraldamine, korraldada elektrooniline hääletamine ja teha kindlaks elektroonilise hääletamise tulemus;
- 2) valvata hääletamise korraldajate tegevuse järele;
- 3) korraldada seadustest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalike tehniliste lahenduste arendus ja haldus;
- 4) täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks riigi valimisteestus:

- 1) annab rahvahääletuse ühetaolisuse tagamiseks hääletamise korraldajatele kirjalikke juhendeid;
- 2) annab hääletamise korraldajatele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 3) koostab rahvahääletuse ettevalmistamise ja korraldamise eelarve projekti ja esitab selle Vabariigi Valitsusele valdkonna eest vastutava ministri kaudu;
- 4) jaotab maakonna valimisjuhtide vahel kooskõlastatult Vabariigi Valimiskomisjoniga rahvahääletuse korraldamiseks eraldatud raha ning kehtestab maakonna valimisjuhtidele ja jaoskonnakomisjonidele eraldatud raha kasutamise korra;
- 5) tagab rahvahääletuse korraldamiseks vajaliku inventari ja teenuste olemasolu;
- 6) juhendab ja koolitab hääletamise korraldajaid;
- 7) võib seadust või riigi valimisteestuse korraldust rikkunud hääletamist korraldava isiku kõrvaldada hääletamise korraldamiselt;
- 8) teeb vajaduse korral Vabariigi Valimiskomisjonile ettepaneku käesoleva seaduse § 12 lõike 2 punktides 2–4 sätestatud otsuste tegemiseks.

(3) Riigi valimisteestuse kirjalikule korraldusele kirjutab alla riigi valimisteestuse juht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 15. Maakonna valimisjuhi pädevus

(1) Maakonna valimisjuhi ülesanne on korraldada hääletamine maakonnas, juhendada jaoskonnakomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks maakonna valimisjuht:

- 1) annab jaoskonnakomisjonidele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 2) otsustab jaoskonnakomisjoni kulud, lähtudes riigi valimisteenistuse jaotatud vahendite suurusest;
- 3) otsustab jaoskonnakomisjoni liikme tasustamise jaoskonnakomisjoni esimehe ettepanekul;
- 4) sõlmib lepingud valimisjuhti abistavate isikutega;
- 5) võib seadust või maakonna valimisjuhi korraldust rikkunud jaoskonnakomisjoni liikme kõrvaldada jaoskonnakomisjoni ülesannete täitmisest.

(3) Maakonna valimisjuhi kirjalikule korraldusele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

§ 16. Hääletamise korraldaja abistamine

Hääletamise korraldaja abistamine toimub Riigikogu valimise seaduse §-s 18 ettenähtut järgides.

§ 17. Jaoskondade moodustamine

(1) Iga valla ja linna ning Tallinnas linnaosa territooriumil moodustatakse vähemalt üks jaoskond.

(2) Valla- või linnavalitsus määrab hiljemalt 50. päeval enne rahvahääletuse päeva määrusega kindlaks:

- 1) jaoskondade arvu, piirid ja numeratsiooni;
- 2) hääletamisruumide asukohad eelhääletamise päeval ja rahvahääletuse päeval;
- 3) vähemalt ühe jaoskonna, kus hääletajad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda;
- 4) jaoskonna, kus saavad hääletada hääletajad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

(3) Jaoskonnad on alalised. Riigikogu, kohaliku omavalitsuse volikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel ning rahvahääletusel korraldatakse hääletamine samades jaoskondades, kui valla- või linnavalitsus ei määra teisiti, muutes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust. Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määruse koostamiseks kannab valla- või linnavalitsus samas lõikes toodud andmed rahvastikuregistrisse.

(4) Jaoskonna hääletamisruum või hääletamisruumid võivad igal eelhääletamise päeval asuda erinevas asukohas.

§ 18. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

(1) Hääletamise korraldamiseks jaoskonna territooriumil moodustab kohaliku omavalitsuse volikogu (edaspidi *volikogu*) vähemalt viieliikmelise jaoskonnakomisjoni.

(2) Volikogu nimetab otsusega valla- või linnasekretäri ettepanekul ning poliitilise tasakaalustatuse põhimõtet arvestades jaoskonnakomisjoni esimehe ja jaoskonnakomisjoni liikmed hiljemalt 20. päeval enne rahvahääletuse päeva.

(3) Poole jaoskonnakomisjoni liikmetest esitab valla- või linnasekretär ning ülejäänud liikmed esitavad mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud erakonnad.

(4) Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud erakond võib esitada ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretäri hiljemalt 40. päeval enne rahvahääletuse päeva.

(5) Jaoskonnakomisjoni liikmeks nimetamiseks peab olema isiku nõusolek.

(6) Kui erakonnad kandidaate ei esita või kui nende esitatud kandidaatide arv on väiksem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetab volikogu ülejäänud liikmed valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(7) Kui erakondade esitatud jaoskonnakomisjoni liikmekandidaate on rohkem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetatakse kõik ülejäänud kandidaadid jaoskonnakomisjoni asendusliikmeteks.

(8) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ning käesoleva paragrahvi lõikes 7 ettenähtut järgides vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni asendusliiget.

(9) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib jaoskonnakomisjon oma liikmete hulgast.

(10) Jaoskonnakomisjoni volitused kestavad kuni rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamiseni või käesoleva seaduse §-s 8 käsitletud rahvahääletuse ärajäämise teadaande avaldamiseni. Kui enne jaoskonnakomisjoni volituste lõppemist on Riigikogu võtnud vastu otsuse veel mõne rahvahääletuse korraldamise kohta, pikenevad jaoskonnakomisjoni volitused.

§ 19. Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine jaoskonna territooriumil hääletamisruumis, hääletaja elukohas või asukohas, kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevaringses hoolekandeesutuses, teha kindlaks jaoskonna hääletamistulemused ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

§ 20. Jaoskonnakomisjoni töökorraldus

(1) Kui jaoskonnakomisjoni liige ei saa oma ülesandeid täita, asendab teda jaoskonnakomisjoni esimehe kutsel asendusliige, kellel on kõik jaoskonnakomisjoni liikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused. Maakonna valimisjuhi loal võib erandjuhul jaoskonnakomisjoni töös osaleda ka muu isik.

(2) Jaoskonnakomisjoni asjaajamise ja tehnilise teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.

§ 20¹. Rahvahääletuse vaatlemine

(1) Igaühel on õigus vaadelda Vabariigi Valimiskomisjoni ja hääletamise korraldajate tegevust ja toiminguid.

(2) Vaatleja peab enne vaatlemise alustamist end esitlema.

(3) Vaatlejal on õigus kirjutada üles hääletamisvahendite pitseerimisel kasutatud turvavahendite numbrid.

(4) Vaatleja ei või segada hääletaja hääletamist ega Vabariigi Valimiskomisjoni või hääletamise korraldaja tööd ega osaleda valimiskomisjoni või hääletamise korraldaja pädevuses olevates toimingutes.

(5) Vaatlejal ei ole õigust tutvuda hääletajate nimekirjaga, välja arvatud enda kohta hääletajate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimiseks.

(6) Kui ruumipuudusel ei ole võimalik tagada kõigile vaatlejatele võrdsed tingimusi toimingute jälgimiseks, toimub vaatlemine Vabariigi Valimiskomisjoni või hääletamise korraldaja korralduste kohaselt.”;

4)paragrahvi 21 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Hääletajate arvestust peetakse rahvastikuregistrisse kantud käesoleva seaduse § 17 lõikes 2 toodud andmete ja isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) sünniaeg;
- 3) isikukood;
- 4) kodakondsuse andmed;
- 5) teovõimekuks tunnistamise andmed;
- 6) elukoha andmed.”;

5)paragrahvi 23 lõike 1 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

6)paragrahvi 23 lõike 7 teises lauses asendatakse sõnad „elektroonilise hääletamise komisjoni esimees” sõnadega „riigi valimisteenistuse juht”;

7)paragrahvi 24 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Pärast rahvahääletuse päeva võib hääletaja põhjendatud huvi korral riigi valimisteenistuse loal tutvuda hääletajate nimekirjaga vajalikus ulatuses ja nimekirja võib kasutada teaduslikul eesmärgil.”;

8)paragrahvi 30 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Hääletamisedeli ja elektroonilise hääle vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.”;

9)paragrahvi 30 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

10)paragrahvi 34 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Maakonna valimisjuht, välja arvatud Harju maakonna valimisjuht ja Tartu maakonna valimisjuht, määrab hiljemalt 45. päeval enne rahvahääletuse päeva vähemalt ühe maakonnakeskuses paikneva jaoskonna, kus hääletajad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 1 ettenähtud päevadel.”;

11)paragrahvi 41 lõikes 2 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjoni” sõnadega „riigi valimisteenistuse”;

12)paragrahvi 41³tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Hääletaja saab käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 3 ettenähtud päevadel hääletada elektrooniliselt Riigikogu valimise seaduse § 48²lõikes 1 sätestatud süsteemi kasutades.

(2) Elektroonilise hääletamise süsteemis tuvastatakse valija isik elektrooniliselt Riigikogu valimise seaduse § 48²lõike 3 punktis 1 sätestatud otsuses kirjeldatud korras.

(3) Pärast hääletaja isiku tuvastamist kuvatakse hääletajale hääletamissedelil olev tekst.

(4) Hääletaja märgistab vastuse „jah” või „ei”. Elektrooniliseks hääletamiseks kasutatav rakendus salastab hääletaja hääle hääle salastamise võtmega. Hääletaja kinnitab hääletamist digitaalallkirja seaduse nõuete kohase digitaalallkirjaga.

(5) Hääletaja saab pärast hääletamise kinnitamist teate hääle vastuvõtmise kohta.”;

13)paragrahvi 45 lõigetes 2 ja 3, § 48 lõigetes 1–5 ja 7, § 49 lõikes 1 ning § 50 lõikes 3 asendatakse sõnad „Vabariigi Valimiskomisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus” vastavas käändes;

14)paragrahvi 48 lõikes 5 asendatakse sõna „valimiskomisjonile” sõnadega „riigi valimisteenistusele”;

15)paragrahvi 50 lõige 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(12) Hääletamissedelid, hääletajate nimekirjad ja hääletamistulemuste protokollid edastatakse viivitamata maakonna valimisjuhile.”;

16)paragrahvi 52 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Hääle lugemist korraldab ning hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab häätelugemiskomisjon, mis koosneb maakonna valimisjuhust ja vähemalt kolmest riigi valimisteenistuse määratud liikmest. Ettepaneku häätelugemiskomisjoni liikmete määramiseks teeb maakonna valimisjuht. Häätelugemiskomisjoni liikmele kohaldatakse käesoleva seaduse § 13 lõigetes 3–5 hääletamist korraldava isiku kohta sätestatud.

(2) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääle lugemist alustab käesoleva seaduse § 48 lõike 4 alusel määratud maakonna valimisjuht rahvahääletuse päeval kell 19.00. Ümbrike avamise juures peab viibima vähemalt kolm häätelugemiskomisjoni liiget, sealhulgas maakonna valimisjuht.

(3) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning hääletamissedelite välisküljele pannakse pitsati jäljend.

(4) Häätelugemiskomisjon teeb hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud alaliselt välisriigis elavate hääletajate arvu, kehtetuks tunnistatud hääletamissedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ning eitavalt vastanud isikute arvu. Hääletamissedeli kehtetuks tunnistamisel järgitakse käesoleva seaduse § 50 lõigetes 8 ja 9 ettenähtut.

(5) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemusi ei avaldata enne kella 20.00.

(6) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll, millele kirjutab alla maakonna valimisjuht. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(7) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult. Hääle lugemise juures viibiv isik peab täitma häätelugemiskomisjoni liikme suulisi korraldusi. Hääle lugemise juures viibiv isik ei või hääle lugemise ruumi kaasa võtta sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.”;

17)paragrahv 53 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 53. Hääletamistulemuste kindlakstegemine maakonna tasandil

(1) Hääle lugemist korraldab ning hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab käesoleva seaduse § 52 lõikes 1 sätestatud häätelugemiskomisjon.

(2) Jaoskonnakomisjonidelt laekunud protokollide alusel teeb häätelugemiskomisjon kindlaks hääletajate nimekirjadesse kantud hääletajate arvu, hääletamissedeli saanud hääletajate arvu, hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu. Saadud tulemust kontrollitakse hääletamissedelite ülelugemise teel.

(3) Kui hääletamissedelite ülelugemise teel saadud arvud erinevad jaoskonnakomisjoni protokollis olevatest, märgib häätelugemiskomisjon oma protokollis lisas erinevused ja neid tinginud asjaolud. Jaoskonnakomisjoni protokoll ei muudeta. Lõplike hääletamistulemuste kohta teeb otsuse häätelugemiskomisjon.

(4) Maakonna ning Tallinna ja Tartu linna hääletamistulemuste kohta koostab häältelugemiskomisjon protokoll, mille allkirjastab maakonna valimisjuht. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(5) Hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult.”;

18)paragrahvi 53¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Riigi valimisteestus teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks rahvahääletuse päeval pärast kella 19.00.

(2) Häälte lugemise juures peab viibima vähemalt kolm riigi valimisteestuse juhi määratud isikut ja vähemalt pool Vabariigi Valimiskomisjoni koosseisust.

(3) Enne elektrooniliste häälte lugemist riigi valimisteestus:

- 1) tühistab elektroonilised hääled, mida on hääletamisedeliga hääletamisel muudetud;
- 2) eraldab lugemisele minevad elektroonilised hääled hääletajate isikuandmetest.

(4) Elektrooniliste häälte lugemiseks kasutavad Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed ja riigi valimisteestus Riigikogu valimise § 48³ lõikes 3 sätestatud ligipääsuvahendeid, mis tagavad juurdepääsu häälte avamise võtmele.

(5) Riigi valimisteestus teeb iga jaoskonna ja alaliselt välisriigis hääletanud hääletajate kohta kindlaks:

- 1) elektroonilisest hääletamisest osavõtnud hääletajate arvu;
- 2) kehtetute elektrooniliste häälte arvu;
- 3) käesoleva paragrahvi lõike 3 punkti 1 alusel tühistatud elektrooniliste häälte arvu;
- 4) rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu.

(6) Elektrooniline hääl, mis ei sisalda hääletaja vastust rahvahääletusele pandud küsimusele või ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohane, on kehtetu.

(7) Elektrooniliselt antud häälte lugemine on avalik. Häälte lugemise juures viibivad isikud peavad täitma riigi valimisteestuse juhi määratud isikute suulisi korraldusi. Häälte lugemise juures viibivad isikud ei või võtta häälte lugemise ruumi kaasa sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.

(8) Hääletamistulemusi ei avalikustata enne kella 20.00.

(9) Riigi valimisteestus sisestab hääletamistulemused valimiste infosüsteemi viivitamata.

(10) Riigi valimisteestuse juht allkirjastab elektroonilise hääletamise tulemused pärast elektroonilise hääletamise süsteemi andmete tervikluse kontrolli.”;

19)paragrahvi 55 lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;

20)seaduse 11. peatükk muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„11. peatükk AVALDUSED JA KAEBUSED

§ 56. Avaldus puuduse kohta rahvahääletuse korralduses

(1) Isik, kes leiab, et hääletamise korraldaja on rikkunud tema õigusi või rikkunud seadust muul viisil, võib esitada avalduse puuduse kohta hääletamise korralduses (edaspidi *avaldus puuduse kohta*).

(2) Avaldus puuduse kohta esitatakse viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolmandal päeval käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rikkumisest arvates.

(3) Avaldus puuduse kohta esitatakse riigi valimisteestusele, kes korraldab avalduse läbivaatamise ja sellele vastamise.

(4) Avalduses puuduse kohta:

- 1) märgitakse avalduse esitaja nimi, isikukood ja sidevahendite andmed;
- 2) kirjeldatakse toimingut, mille kohta avaldus esitatakse.

(5) Avaldus puuduse kohta esitatakse suuliselt või kirjalikult. Suulise avalduse protokollib riigi valimisteestus.

(6) Avaldus puuduse kohta vaadatakse läbi viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolme päeva jooksul selle esitamisest arvates. Läbivaatamise tulemustest ja võetud meetmetest teavitatakse avalduse esitajat viivitamata.

§ 57. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav nõuetekohaselt vormistatud taotlus tunnistada seadusvastaseks hääletamise korraldaja toiming ja käesoleva seaduse §-s 60¹ sätestatud korras Riigikohtule esitatav kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale.

§ 58. Kaebuse esitamise õigus

Kaebuse esitamise õigus on üksikisikul (edaspidi *huvitatud isik*), kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava toiminguga rikutud.

§ 59. Kaebusele esitatavad nõuded

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) kaebuse esitaja nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg või registrikood, aadress ja sidevahendite andmed;
- 2) kaebuse esitaja esindaja nimi, aadress ja sidevahendite andmed, kui kaebuse esitajal on esindaja;
- 3) vaidlustatava toimingu kirjeldus;
- 4) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming rikub tema õigusi;
- 5) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming ei ole seaduslik;
- 6) kuidas ja millal sai kaebuse esitaja vaidlustatavast toimingust teada;
- 7) kaebuse esitamise tähtaja ennistamise taotlus ja tähtaja möödalaskmise põhjused, kui kaebus esitatakse pärast kaebuse esitamise tähtaja möödumist;
- 8) kaebuse esitamise kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja.

(3) Kui kaebus ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ettenähtud nõuetele või kui kaebus on esitatud käesoleva seaduse §-s 58 ja § 60 lõikes 1 ettenähtud korda rikkudes, võib Vabariigi Valimiskomisjon selle edastada riigi valimisteenistusele vastamiseks käesoleva seaduse § 56 lõikes 6 sätestatud korras ja jätta kaebuse läbi vaatamata. Kui kaebuse esitaja on kaebuse esitamise tähtaja lasknud mööda mõjuval põhjusel, ennistab Vabariigi Valimiskomisjon tema põhjustatud taotluse alusel tähtaja.

§ 60. Kaebuse läbivaatamine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjonile kolme päeva jooksul arvates:

- 1) vaidlustatava toimingu tegemisest või
- 2) käesoleva seaduse §-s 56 sätestatud avalduse läbivaatamisest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle suhtes otsuse tegema viie tööpäeva jooksul kaebuse laekumisest arvates. Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon annab vajaduse korral menetlusosalistele tähtaja kaebuse kohta arvamuse esitamiseks.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

§ 60¹. Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et hääletamise korraldaja toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse hääletamise korraldaja toimingu või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis. Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toimingu sooritamisest arvates.

§ 61. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud jaoskonna, maakonna, Tallinna, Tartu linna või riigi hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue rahvahääletuse päeva ja asjaomasel jaoskonnas või maakonnas või Tallinnas, Tartu linnas või riigis korraldatakse kordushääletamine. Rahvahääletuse tulemused tehakse kindlaks pärast kordushääletamise tulemuste selgumist. Hääletamistulemused ei tunnistata kehtetuks, kui seadusrikkumine rahvahääletuse tulemusi oluliselt ei mõjuta.

(2) Kordushääletamist ei korraldata, kui Vabariigi Valimiskomisjon on tühistanud eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsunud hääletajaid uuesti hääletama eelhääletamise ajal või rahvahääletuse päeval.

(3) Kordushääletamise suhtes ei kohaldata käesoleva seaduse §-des 33–38 ja 40 ning 7¹. ja 8. peatükis ettenähtut.”;

21)paragrahvi 62 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Vabariigi Valimiskomisjon kinnitab rahvahääletuse tulemused otsusega pärast rahvahääletuse päeva, kuid mitte enne, kui Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui nimetatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused.”;

22)paragrahvi 64¹lõikes 2 asendatakse sõnad „Elektroonilise hääletamise komisjon” sõnadega „Riigi valimisteenistus” ja sõna „komisjon” sõnadega „riigi valimisteenistus”;

23)paragrahvi 64¹lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Hääletamistulemuste protokollide ning muude hääletamisdokumentide säilitamise korraldab riigi valimisteenistus.”.

§ 5. Avaliku teenistuse seaduse muutmine

Avaliku teenistuse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 11 lõike 6 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Riigikogu Kantselei teenistuskohdade koosseisu kehtestab ja teenistuskohdade liigituse teenistusgruppideks võib kehtestada Riigikogu juhatus, riigi valimisteenistuse teenistuskohdade koosseisu kehtestab Riigikogu Kantselei direktor riigi valimisteenistuse juhi ettepanekul.”;

2)paragrahvi 63 lõike 2 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Riigikogu Kantselei palgajuhendi kehtestab Riigikogu juhatus, riigi valimisteenistuse palgajuhendi kehtestab Riigikogu Kantselei direktor riigi valimisteenistuse juhi ettepanekul.”.

§ 6. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmine

Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 2 punkt 10 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„10) lahendab kaebusi ja proteste valimiste korraldaja toimingute või valimiskomisjoni otsuste või toimingute peale.”;

2)paragrahvi 3 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kolleegium vaatab asja läbi viieliikmelises koosseisus. Kaebuse või protesti valimiste korraldaja toimingute või valimiskomisjoni otsuse või toimingute peale vaatab kolleegium läbi vähemalt kolmeliikmelises koosseisus. Kui valimiste korraldaja toimingute või valimiskomisjoni otsuse või toimingute peale esitatud kaebuse või protesti läbivaatamisel kontrollib Riigikohus lisaks asjassepuutuva õigustloova akti või selle andmata jätmise vastavust põhiseadusele, vaadatakse asi läbi viieliikmelises koosseisus.”;

3)seaduse 6. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„6. peatükk KAEBUSED JA PROTESTID VALIMISTE KORRALDAJA TOIMINGU VÕI VALIMISKOMISJONI OTSUSE VÕI TOIMINGU PEALE”;

4)paragrahvi 37 pealkiri ja lõige 1 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„§ 37. Kaebus valimiste korraldaja toimingute või valimiskomisjoni otsuste või toimingute peale

(1) Erakond, valimisliit või isik, kes leiab, et valimiste korraldaja toimingute või valimiskomisjoni otsuste või toimingutega on rikutud tema õigusi, võib esitada Riigikohtule taotluse tühistada valimiskomisjoni otsus või tunnustada valimiste korraldaja või valimiskomisjoni toimingute õigusvastaseks ja tunnustada hääletamistulemused

valimisjaoskonnas, valimisringkonnas, vallas, linnas, maakonnas või riigis või elektroonilise hääletamise tulemus täies ulatuses või osaliselt kehtetuks.”;

5)paragrahvi 38 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kaebuse valimiste korraldaja toimingu või valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis. Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toimingu sooritamises arvates.”;

6)paragrahvi 44 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohus lahendab kaebuse valimiste korraldaja toimingu või valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale viivitamata, kuid mitte hiljem kui seitsme tööpäeva jooksul pärast nõuetekohase kaebuse saamist.”;

7)paragrahvi 45 lõiked 1 ja 2 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kui valimiste korraldaja toimingu või valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale esitatud kaebuse või protesti läbivaatamisel tekib kohtul põhjendatud kahtlus asjassepuutuva õigustloova akti, selle andmata jätmise või välislepingu põhiseadusele vastavuses, uuendab kohus määrusega menetluse, kaasates asja läbivaatamise menetlusosalistena ka käesoleva seaduse § 10 lõikes 1 nimetatud isikud.

(2) Kui valimiste korraldaja toimingu või valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale esitatud kaebuse või protesti läbivaatamine toimus väiksemas kui viieliikmelises koosseisus, kaasatakse menetlusse vajalik arv kohtunikke ning vaadatakse asi läbi viieliikmelises koosseisus.”;

8)paragrahvi 46 lõike 1 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) tühistada valimiskomisjoni otsuse, tunnistada valimiste korraldaja või valimiskomisjoni toimingu õigusvastaseks ning kohustada valimiskomisjoni tegema uue otsuse või toimingu või valimiste korraldajat tegema uue toimingu.”;

§ 7. Rahvastikuregistri seaduse muutmine

Rahvastikuregistri seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 26 lõiget 1 täiendatakse punktiga 11¹ järgmises sõnastuses:

„11¹) kohaliku omavalitsusüksuse pädeva asutuse määrus valimisjaoskondade moodustamise kohta.”;

2)seaduse 15. peatüki 1. jagu täiendatakse §-ga 98⁷ järgmises sõnastuses:

„§ 98⁷. Valimisjaoskondade moodustamise määruse andmete kandmine rahvastikuregistrisse

Käesoleva seaduse § 26 lõike 1 punktis 11¹ nimetatud kohaliku omavalitsusüksuse pädeva asutuse määruse andmed valimisjaoskondade moodustamise kohta antakse käesoleva seaduse § 29 lõike 1 punktis 1 nimetatud viisil üle hiljemalt 50. päeval enne valimispäeva või rahvahääletuse päeva.”.

§ 8. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmine

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 157² lõike 1 punkt 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„5) täita Euroopa Parlamendi valimise seadusest, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusest, rahvahääletuse seadusest ja Riigikogu valimise seadusest tulenevaid ülesandeid, teenindada Vabariigi Valimiskomisjoni ja erakondade rahastamise järelevalve komisjoni.”;

2)paragrahvi 157³ lõiget 4 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

„Riigi valimisteenistuse teenistuskohdade koosseisu ja palgajuhendi kehtestab Riigikogu Kantselei direktor riigi valimisteenistuse juhi ettepanekul.”.

§ 9. Riigi Teataja seaduse muutmine

Riigi Teataja seaduses tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 2 lõike 2 punkt 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„5) Vabariigi Valitsuse, ministri ja Eesti Panga presidendi määrus.”;

2)paragrahvi 3 lõike 1 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3) Vabariigi Valitsuse, ministri ja Eesti Panga presidendi määrus;”;

3)paragrahvi 9 lõike 3 punkt 4 tunnistatakse kehtetuks.

§ 10. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2017. aasta 1. jaanuaril.

(2) Käesoleva seaduse § 1 punkt 39 jõustub üldises korras.

Eiki Nestor
Riigikogu esimees